

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

LEXIKOGRAFICKÁ ANALÝZA HESEL Z TEMATICKÉ OBLASTI „ZVÍŘATA“
V TIŠTĚNÝCH A INTERNETOVÝCH SLOVNÍCÍCH

Vedoucí práce: PhDr. Jana Pešková, Ph.D.

Autor práce: Marcela Bulvová

Studijní obor: Španělský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3

2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, dne 23. července 2018

.....
Marcela Bulvová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní PhDr. Janě Peškové, PhD., vedoucí mé bakalářské práce, za vstřícný přístup, cenné rady a připomínky.

ANOTACE

Téma této bakalářské práce je lexikografická analýza hesel z tematické oblasti „zvířata“ v tištěných a internetových slovnících. Teoretická část popisuje lexikografii jako aplikovaný úsek nauky o lexikální zásobě. Dále se zabývá produkcí tištěných i elektronických jednojazyčných španělských, dvojjazyčných česko-španělských a španělsko-českých slovníků a porovnává jejich jednotlivé typy. Cílem praktické části je porovnat výskyt a rozsah 50 hesel z předem vymezeného korpusu ve vybraném tištěném a elektronickém slovníku a poznatky ověřit v korpusovém nástroji Treq.

Klíčová slova: lexikografická analýza, slovník, heslové slovo, názvosloví zvířat

ANNOTATION

The subject of this bachelor thesis is the lexicographical analysis of words from the thematic field "animals" in the printed and internet dictionaries. The theoretical part describes lexicography as applied section of study of vocabulary. It also deals with the production of both printed and electronic monolingual Spanish and bilingual Spanish-Czech and Czech-Spanish dictionaries and it compares their different types. The aim of the practical part is to compare 50 headwords from a predefined corpus in the selected printed and electronic dictionaries and to verify the findings in the corpus tool Treq.

Key words: lexicographical analysis, dictionary, headword, animal nomenclature

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 Lexikografie	10
1.2 Struktura slovníku	10
1.2.1 Makrostruktura slovníku	10
1.2.2 Mikrostruktura slovníku	11
1.3 Druhy jednojazyčných španělských slovníků	12
1.3.1 <i>Diccionario normativo</i>	13
1.3.2 <i>Diccionario de uso</i>	13
1.3.3 <i>Diccionarios escolares</i>	14
1.3.4 <i>Diccionarios de aprendizaje</i>	14
1.3.5 <i>Diccionarios de carácter paradigmático</i>	15
1.3.6 <i>Nomenclaturas</i>	16
1.3.7 <i>Diccionarios pictóricos</i>	16
1.3.8 <i>Diccionarios de regionalismos</i>	16
1.3.9 <i>Diccionarios etimológicos</i>	18
1.3.10 <i>Diccionarios de fraseología</i>	18
1.3.11 <i>Diccionarios de colocaciones</i>	18
1.3.12 <i>Diccionarios de pronunciación</i>	19
1.3.13 <i>Diccionarios inversos</i>	19
1.3.14 <i>Diccionarios de rimas</i>	20
1.3.15 <i>Diccionarios de frecuencias</i>	20
1.3.16 <i>Concordancias</i>	21
1.3.17 <i>Diccionarios de dudas</i>	21
1.3.18 <i>Diccionarios de estilo</i>	22
1.3.19 <i>Enciclopedias</i>	22
1.3.20 <i>Diccionarios enciclopédicos</i>	22

1.3.21	<i>Diccionarios de tecnicismos</i>	23
1.3.22	<i>Tesoro</i>	23
1.3.23	<i>Glosario</i>	23
1.4	Vícejazyčné slovníky	24
1.5	Slovníky na elektronických nosičích dat.....	25
1.6	Historie španělské lexikografie	26
1.7	Španělská královská akademie.....	27
1.8	Přehled dalších španělských jednojazyčných slovníků.....	28
1.8.1	<i>Diccionario de la lengua española</i> Španělské královské akademie	28
1.8.2	<i>Diccionario manual e ilustrado de la lengua española</i> Španělské královské akademie	29
1.8.3	<i>Diccionario general de la lengua española ilustrado</i> nakladatelství Vox.....	29
1.8.4	<i>Diccionario general de la lengua española</i> nakladatelství Vox	30
1.8.5	<i>Diccionario de uso del español</i> – María Moliner	30
1.8.6	<i>Diccionario del español actual</i> Manuela Seco	31
1.8.7	<i>Diccionario Salamanca de la lengua Española</i>	31
1.8.8	<i>Gran diccionario de la Lengua Española</i> Larousse.....	32
ZÁVĚR		33
2. PRAKTICKÁ ČÁST		34
2.1	Názvosloví a systematické třídění živočichů	34
2.2	<i>Enciclopedia ilustrada de los animales</i> – Philip Whitfield.....	35
2.3	Metodologie analýzy	36
2.4	Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral.....	36
2.5	<i>Lexicon 5</i> – Lingea.....	37
2.6	<i>Diccionario Salamanca de la lengua española</i>	39
2.7	Velký španělsko-český slovník – Josef Dubský	39
2.8	Treq – databáze překladových ekvivalentů.....	40
2.9	Korpus hesel.....	41
2.10	Analýza hesel z tematické oblasti ptáci.....	42

ŠPANĚLSKO-ČESKÝ GLOSÁŘ	60
ZÁVĚR	62
RESUMEN	64
BIBLIOGRAFIE.....	65
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A PŘÍLOH.....	68
PŘÍLOHY.....	69

ÚVOD

Práce se slovníky neodmyslitelně patří k činnostem nejen překladatele, ale i všech ostatních lingvistů. Lexikografii proto považuji za velice významnou jazykovědnou disciplínu a rozhodla jsem se jí věnovat ve své bakalářské práci. Konkrétně se budu zabývat lexikografickou analýzou hesel z tematické oblasti “zvířata“ v tištěných a internetových slovnících.

Práce je rozdělená na dvě části, teoretickou a praktickou, a při jejím zpracování budu vycházet z odborných publikací a slovníků českých i španělských autorů. V praktické části využiji elektronický slovník Lexicon 5 vydavatelství Lingea, korpusový nástroj Treq, tištěné překladové slovníky *Španělsko-český přírodovědný slovník* Jiřího Vedrala a *Velký španělsko-český slovník* Josefa Dubského a výkladový jednojazyčný slovník *Diccionario Salamanca de la lengua española*.

Teoretická část stručně definuje lexikografii jako úsek nauky o lexikální zásobě a tvorbě slovníků, popisuje strukturu slovníků a porovnává jejich jednotlivé typy. Dále se zabývá produkcí tištěných i elektronických česko-španělských a španělsko-českých slovníků.

Cílem praktické části je porovnat výskyt a rozsah hesel z oblasti zvířat ve vybraných tištěných a elektronických slovnících. Pro tento účel si vymezím korpus 50 slov z knihy *Enciclopedia ilustrada de los animales* od Philipa Whitfielda. Budu zkoumat, které termíny jednotlivé slovníky nabízí a zdali se ekvivalenty shodují úplně nebo jen částečně. Budu při tom vycházet z hypotézy, že slovní zásoba týkající se zvířat spadá pod odbornou terminologii a překlady v jednotlivých slovnících by se neměly lišit.

Na závěr ověřím poznatky z praktické části v korpusovém nástroji Treq a vzájemně porovnáám zkoumané slovníky z hlediska rozsahu a skladby hesel. Součástí práce je i abecedně řazený španělsko-český glosář hesel z tematické oblasti zvířata, který může posloužit překladatelům textů z oblasti zoologie.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Lexikografie

Lexikografie se, stejně jako lexikologie, zabývá slovní zásobou. Zatímco lexikologii můžeme definovat jako teorii slovní zásoby, která popisuje a vykládá lexikální jednotky různého typu, jejich vztahy a dílčí systémy¹, termín lexikografie je tradičně chápán jako proces tvorby slovníků². Jedná se o disciplínu aplikované lingvistiky, která se zabývá popisem slov a jejich kombinacemi. K otázkám lexikografické práce patří i rozhodování o povaze slovníkové jednotky a o obsahu a struktuře heslového odstavce³. Jinými slovy, určuje, do jaké míry budou do slovníku zahrnuty odvozeniny, kompozita a ustálená spojení slov, v jakém poměru budou uvedeny lexikální, gramatické a encyklopedické informace a zda budou součástí výkladu diachronní, resp. etymologické údaje a některé pragmatické aspekty.

1.2 Struktura slovníku

Pro účely analýzy slovníkových hesel v praktické části se v této kapitole budu zabývat strukturou slovníku, kterou vysvětlím konkrétně na jednojazyčném slovníku výkladovém.

1.2.1 Makrostruktura slovníku

Makrostrukturou slovníku se rozumí celkové uspořádání heslových slov, popřípadě jejich částí a spojení. Córdoba Rodríguez (2001: 14) ji popisuje jako vertikální rovinu, která souvisí především s vyhledáváním potřebných hesel. Jak uvádí Čermák a Blatná (1995: 21), slovníkové vstupy se označují jako lemmata a jejich řazení může být abecední, pojmové (věcné) nebo kombinované. Někdy se užívá hnízdování derivačně příbuzných hesel do úspornějších skupin⁴. V určité míře k němu dochází právě v případě jednojazyčných výkladových slovníků, k jejichž úkolům patří uvádění paradigmatických vztahů. Tyto slovníky často sdružují slovotvorně související lemmata a sublemmata, jde o víceméně homogenní slovotvorné svazky odvozenin. Odvozeniny

¹ POŠTOLKOVÁ, Běla – MACHAČ, Jaroslav. 1988. *Synchronní česká lexikologie*, Naše řeč 71, číslo 2, s. 83-89. [online]. [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6754>

² CORDOBA RODRIGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 5

³ BACHMANNOVÁ, Jarmila – KARLÍK, Petr – NEKULA, Marek – PLESKALOVÁ, Jana. 2002. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 243.

⁴ ČERMÁK, František – BLATNÁ, Renata. 1995. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H & H, s. 245

od základního slova vzniklé příponami jsou v rámci jednoho hnízda řazeny abecedně⁵. K výhodám hnízdování patří informace o významových vztazích, nevýhodou je porušování abecedního pořadí heslových slov a zvětšování hesláře odkazy. Pod různými hesly najdeme lexémy slovtvorně rozdílné, lexémy s hláskoslovnými a výslovnostními rozdíly se považují za varianty heslového slova. V širším pojetí se k makrostruktuře přiřazují i předmluva slovníku, návod, seznam použitých zkratk a vysvětlení metajazyka v úvodu, a dále přílohy včetně přehledu gramatiky v dodatkové části.

1.2.2 Mikrostruktura slovníku

Za mikrostrukturu se považuje soubor informací o heslovém slově. Z ekonomických důvodů se v heslových statích využívají zkratky a zvýrazňující typografické značky, nejedná se o souvislý text. Jazyk, kterým informace o hesle popisujeme, se nazývá metajazyk.

Metajazyk můžeme popsat z hlediska lingvistiky i samotné lexikografie⁶. Co se týče lingvistiky, součástí metajazyka jsou všechny prostředky, které slouží k popisu a výkladu teorie, jazykových prvků a vztahů mezi nimi, tj. syntaxe. Měl by se vyznačovat úsporností a jednoznačností. K metajazykovým prvkům patří jak prostředky jazykové (kam se řadí termíny definované v rámci teorie, obecné termíny lingvistické - např. *pád*, *slovo* i nelingvistické - např. *funkce*, *vztah* a zkratky - klíčové termíny a citované zkratky), tak i prostředky nejazykové (např. uvozovky, hvězdička, závorky, typ písma (tučné a kurzíva) a další logické a matematické značky a symboly, číslice, grafy a tabulky. Tyto nejazykové prostředky mohou sloužit např. k označení citátů, předpokládaných nebo neexistujících tvarů nebo fonetického přepisu výslovnosti. Pokud jde o lexikografii, metajazyk se využívá k označování převodu významu slova/lexému do metajazyka. Řadí se sem výrazy popisující gramatické údaje (např. zkratky označující koncovky pádů, gramatický rod apod.) i slovníkové definice. S metajazykem se však setkáváme i v běžném životě a každodenní mluvě, např. pokud se ptáme na názvy věcí: *Jak se jmenuje ta věc? Jak se to řekne?*. Objevuje se i v křížovkách, kde vepisujeme slova objektového jazyka na základě metajazykové legendy.

⁵ DUBSKÝ, Josef. 1977. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: SPN, s. 13

⁶ ČERMÁK, František – BLATNÁ, Renata. 1995. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H & H, s. 73

Forma hesel závisí na konkrétním typu slovníku, na prvním místě však vždy obsahuje vstup (španělsky *entrada*). Vstupem je obvykle jedno slovo, ačkoliv se zde můžeme setkat i s ustáleným slovním spojením. Reprezentativní tvar heslových jmen se uvádí v nominativu singuláru, u sloves v infinitivu, v specifických tvarech a u sublemmat může jít i o jiné tvary, např. pomnožná substantiva⁷. Za vstupem následuje popis jeho výslovnosti, pravopisné údaje, slovní druh, formálně-morfologické údaje u ohebných slovních druhů, v některých případech i údaj o původu. Význam lexému/slova v jednojazyčném slovníku výkladově popisuje především kvalitativní výklad, to znamená definice. Metajazyk je zde značně omezen, neboť celá stavba definice musí být přesná, jasná, výstižná, jednoznačná, stylově vytříbená a srozumitelná pro širokou veřejnost. Naopak nesmí obsahovat slovo dosud nevysvětlené nebo složitější než samotné heslové slovo, dále slovo expresivní, archaické, nářeční, vulgární nebo řídké (tedy s nízkou frekvencí používání). Mezi heslovým slovem a jeho metajazykovou definicí je vztah ekvivalence v rovině významové. V promluvě však nejsou zaměnitelné, takovou funkci výkladu plní slovníky dvou- a vícejazyčné⁸. V českých slovnících se obvykle setkáme s pravidlem, že výraz v definici heslového slova je stejného slovního druhu. Čermák a Blatná (1995: 76) uvádí příklad definice adjektiva *kropící - sloužící ke kropení*, substantiva *oko - zrakový orgán* a slovesa *selhat - přestat fungovat*. U slov synsémantických, tj. neplnovýznamových, gramatických⁹, se mezi heslovým slovem a metajazykovou definicí zpravidla vyskytují kopulativní výrazy jako „znamená, označuje“. U slov autosémantických, tedy plnovýznamových, se kopulativa zpravidla vynechávají.

1.3 Druhy jednojazyčných španělských slovníků

Córdoba Rodríguez (2001: 63) rozlišuje několik typů jednojazyčných slovníků. Ve španělštině se označují jako *diccionarios de lengua*, nebo také *diccionarios monolingües*, a jejich úkolem je informovat nás o slovech jako jazykových prvcích. Uvádí jejich význam a údaje o etymologickém původu, výslovnosti a morfologii. Měly by zahrnovat všeobecnou slovní zásobu, která je společná všem mluvčím, včetně kompozit, frazeologie (kolokací, přirovnání, přísloví, ustálených spojení), opisných pojmenování, podstatných jmen obecných používaných jako vlastní, podstatných jmen

⁷ ČERMÁK, František – BLATNÁ, Renata. 1995. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H & H, s. 21

⁸ ČERMÁK, František – BLATNÁ, Renata. 1995. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H & H, s. 75

BACHMANNOVÁ, Jarmila – KARLÍK, Petr – NEKULA, Marek – PLESKALOVÁ, Jana. 2002. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 473

vlastních používaných jako obecná, jmen označujících původ, kombinací slov a písmen, zdrobnělin a zkratk. Dále by měly obsahovat slovesné formy obtížně identifikovatelné s infinitivem, např. *quepo*, a prvky týkající se tvorby slov jako prefixy a sufixy. V následujících kapitolách představím základní typy jednojazyčných slovníků a pokusím se porovnat jejich charakteristiky.

1.3.1 Diccionario normativo¹⁰

Nejdůležitějším typem jednojazyčných slovníků je *diccionario normativo*, který představuje lexikální normu jazyka. Pokud jde o hispánskou lingvistiku, za normu se považuje tzv. standardní španělština, která je společná všem španělsky hovořícím lidem. Normativní slovník však neurčuje pravidla, podle kterých by se jednotlivá slova měla používat. Nejedná se tedy o preskriptivní dílo, ale spíše deskriptivní, které popisuje lexikální zásobu používanou hispanoamerickou společností. Norma v tomto případě neoznačuje to, co se považuje za správné, ale to, co je běžné. V každé oblasti nicméně vychází z jiných kritérií, někde může být rozhodující tradice, jinde díla lexikografů.

1.3.2 Diccionario de uso¹¹

Cílem tohoto typu slovníku je popsat slovní zásobu, která se skutečně používá v určitém časovém okamžiku. Kromě toho klade důraz i na syntax a kombinaci slov, např. slovesné vazby, a na vrstvu jazyka, do které slovo náleží. Na rozdíl od normativního slovníku, který je vhodný spíše pro pasivní využití a pro vyhledávání definic, tedy pomáhá pracovat s jazykem aktivně. Během tvoření vět nebo psaní textů musíme znát o slovech mnohem více informací, než je jejich pouhý význam. Jak napsal Félix San Vicente ve svém článku *El diccionario bilingüe¹²*, znát slovo v podstatě znamená znát soubor sémantických a syntaktických pravidel, podle kterých tvoří sdělení s určitým významem.

¹⁰ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 63

¹¹ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 71

¹² SAN VICENTE, Félix. 1996. *El diccionario bilingüe*. Cuadernos Cervantes 11, s. 80. [online]. [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/53/TH_53_003_231_0.pdf

1.3.3 Dictionarios escolares¹³

Školní slovníky jsou sestavovány pro práci během výuky mateřského jazyka na základních a středních školách. Většinou obsahují méně hesel než všeobecné slovníky a bývají zaměřené na slovní zásobu vyskytující se v učebnicích. Aby se z nich žáci mohli učit sami aktivně používat, jazyk, uvádí příklady, poznámky o tvorbě slov, synonyma, antonyma a paronyma. Co se týče makrostruktury, někdy jsou jejich součástí i přehledy gramatiky, ilustrace, schémata a encyklopedické informace. Forma mikrostruktury se přizpůsobuje schopnostem a znalostem žáků, zvláště pokud je slovník určen pro práci na základních školách. Na středních školách je možné využít i všeobecné slovníky.

Často plní funkci deskriptivního i normativního slovníku zároveň. Odráží skutečně používaný jazyk a slovní zásobu, na druhou stranu se však jejich autoři snaží vést žáky ke správnému mluvenému i psanému projevu. Jako příklad uvádí Córdoba Rodríguez (2001: 85) slovník *Diccionario Anaya Lengua Española Primaria* nakladatelství Vox, který splňuje všechna kritéria slovníku vhodného pro školáky. Lemmata jsou zde označena barevně, jednotlivé významy jsou číselně odděleny a definice jsou navíc doplněny vysvětlivkami.

1.3.4 Dictionarios de aprendizaje¹⁴

Na rozdíl od školních slovníků jsou tato díla určena ke studiu španělštiny jako cizího jazyka. Přestože první slovníky tohoto typu se objevily v anglosaské lexikografii již v první třetině 20. století, první slovník pro studium španělštiny byl vydán až v roce 1995. Dlouho neměl ani pevně dané pojmenování, v literatuře je na něj často odkazováno prostřednictvím popisu (např. *dictionarios para estudiantes de lenguas extranjas*) nebo dokonce anglického výrazu *learners*¹⁵.

Kritériem pro výběr slovní zásoby je frekvence používání jednotlivých slov. Vzhledem k omezeným jazykovým znalostem uživatelů slovníku se i v definicích vyskytuje jen mezi 1000 a 3000 výrazy, a jejich syntax je velice jednoduchá. Hlavní výhoda těchto slovníků oproti výkladovým spočívá v podrobných informacích o

¹³ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 84

¹⁴ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 85

¹⁵ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 85

gramaticy a sémantice, které rodilý mluvčí většinou nevyhledává, nebo už na ně, v případě slovníků překladových, nezbyvá prostor. To studentům usnadňuje psaní vlastních textů a aktivní používání jazyka. Cílovými uživateli jsou alespoň mírně pokročilí žáci, kteří jsou schopni porozumět definicím a gramatickým vysvětlivkám v jednojazyčném slovníku.

1.3.5 Diccionarios de carácter paradigmático¹⁶

Slovníky paradigmatického charakteru řeší vztahy mezi slovy. Patří sem tedy slovníky synonym a antonym, dále pojmové a obrázkové slovníky. Pokud nejsou lemmata řazena podle významu, ale zvukové podobnosti slov, jedná se o slovníky paronym a rýmů, dále se do této kategorie řadí i slovníky retrográdní. Jejich společnou funkcí je poskytnout přehled o výrazech, které již uživatel zná, nebo navrhnout alternativy slov, která by mohla být vhodnější v konkrétní komunikační situaci.

Co se týče slovníku synonym, zahrnují základní slovní zásobu a ke každému výrazu uvádí jedno nebo více slov podobného významu. Hranice mezi tím, co se ještě dá označit jako synonymum, a co už nese jiný význam, bývá nejasná a nepřesná. Většina slovníků patří do skupiny tzv. kumulativních slovníků synonym (ve španělštině *diccionarios de sinónimos cumulativos*), které poskytují jen seznam termínů bez jakéhokoliv příkladu použití nebo vysvětlivek ohledně sémantických rozdílů a jsou proto vhodné spíše pro uživatele, kteří již slovní zásobu znají alespoň pasivně. Na druhé straně existují tzv. distinktivní slovníky synonym (*diccionarios de sinónimos distintivos*), které vysvětlují významové rozdíly mezi jednotlivými termíny, díky čemuž jsou mnohem užitečnější i pro výuku jazyka, ať už mateřského nebo cizího.

Dalším typem paradigmatických slovníků je slovník onomaziologický, který řadí slova podle významů, které spolu nějakým způsobem souvisí. Rozlišujeme tři typy těchto slovníků: analogický, ideologický a slovník řazený podle témat. Slouží k vyhledávání přesných termínů, které popisují myšlenku nebo skutečnost. Jinými slovy, pomáhají uživateli při kodifikaci a tvoření samostatných textů.

¹⁶ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 88

1.3.6 Nomenclaturas¹⁷

Často se jedná o dvou- nebo vícejazyčné slovníky, které řadí slova do pojmových polí, založených na seskupování tematicky souvisejících lexémů, vztahujícím se např. k lidskému tělu, částem města, svátkům apod. Jsou koncipované jako didaktická díla pro uživatele, kteří se jazyk učí, a zahrnují proto jen základní slovní zásobu, přičemž většina slov jsou substantiva. Jen výjimečně se prodávají samostatně, většinou tvoří část učebních materiálů pro výuku cizího jazyka. V současné době jsou nahrazovány obrázkovými slovníky a turistickými průvodci.

1.3.7 Dictionarios pictóricos¹⁸

Obrázkové slovníky spočívají v souboru tematicky seskupených ilustrací. Tyto ilustrace se mohou skládat z více kreseb názorně představujících lexika z jedné oblasti (např. náradí, rostliny) nebo popisovat části předmětu (např. stroje). Slovníky mohou být jednojazyčné, ale častěji se setkáme s vícejazyčnými. Jedním z nejrozsáhlejších španělských obrázkových slovníků je dvojjazyčný *The Oxford-Duden Pictorial Spanish-English Dictionary*, který zahrnuje velký počet technicismů.

1.3.8 Dictionarios de regionalismos¹⁹

Nářeční slovníky můžeme rozdělit na diferenční, které zahrnují výrazy vyskytující se pouze v určité oblasti, a relativně úplně²⁰ (tzv. *integrales*), které obsahují veškerou lexikální zásobu, včetně slov náležejících do jazyka standardního. Vybranou oblastí může být kraj, území, kde se mluví nářečím, stát, ale v případě španělštiny i celý kontinent. Nářeční slovníky jsou mnohdy sestavovány neprofesionálními lexikografy, takže postrádají systematickou metodologii a mohou být nepřesné. Běžně zahrnují nespisovné výrazy a vulgarismy.

První samostatný slovník věnovaný americké španělštině vznikl ve druhé polovině 16. století, ale byl vydán až roku 1995. Na konci 18. století se objevilo první tištěné lexikografické dílo, ale pouze ve formě glosáře jako součást díla o americkém

¹⁷ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 97

¹⁸ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 97

¹⁹ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 97

²⁰ ČERMÁK, František – BLATNÁ, Renata. 1995. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H & H, s. 252

kontinentě. V 19. století byl publikován diferenční *Diccionario provincial de voces cubanas* Estebana Picharda. Slovní zásoba obsažená ve slovnících zpočátku zahrnovala především termíny popisující neznámé a exotické skutečnosti, pro které kastilština neměla vlastní pojmenování, jednalo se především o faunu a flóru a slova pocházející z domorodých jazyků. Co se týče aktuálních slovníků amerikanismů, mezi nejpracovanější patří diferenční *Nuevo diccionario de americanismos*, sestavený v Augsburgu pod vedením Günthera Haensche a Reinholda Wenera. Tvoří ho série dílčích slovníků, zaměřených na Kolumbii, Argentinu, Uruguay a Kubu. Díky této specializaci na konkrétní státy poskytuje mnohem podrobnější a přesnější informace než ostatní slovníky. Druhou sérii těchto děl představují *Diccionarios Contrastivos del Español de América: Español de América-Español de España* Slovníková hesla kromě ekvivalentů k americkým výrazům obsahují i lexikografickou definici, příklady použití, synonyma v obou varietách a gramatické informace, což jsou údaje charakteristické spíše pro jednojazyčné slovníky.

Dalším rozsáhlým dílem je slovník *Diccionario del español de México*, vydaný ve 20. století. Jeho autor, Luis Fernando de Lara, při jeho sestavování vycházel z předpokladu, že americká španělština je jazykovou varietou, která se nemusí srovnávat s jinou. Do svého slovníku proto zahrnul i všeobecnou slovní zásobu, kterou používají Mexičané, včetně sociolektů. Nejedná se tedy o diferenční slovník, jak tomu bylo v předchozích případech, ale o první relativně úplný slovník nářeční variety španělštiny. L. F. de Lara v současné době pracuje na dalším projektu týkajícím se mexické španělštiny, zatím byla vytištěna tři díla. Dvě z nich (*Diccionario fundamental* a *Diccionario básico del español de México*) jsou vhodná pro výuku na školách, zatímco poslední *Diccionario del español usual en México* je určen pro širokou veřejnost. Pokud jde o mikrostrukturu slovníku, za každým lemmatem je na prvním místě uveden tzv. stereotypický význam, což je použití specifické právě pro Mexiko. Všechny tři slovníky dokazují, že Mexičané často používají běžná slova (jako např. *ser*, *llevar*, *lanzar*, *abajo*) jiným způsobem, než který uvádí Španělská královská akademie. Autor však používání slov v jiném významu nehodnotí jako méně správná, nepovažuje španělštinu mluvenou na území Španělska jako lepší nebo nadřazenou ostatním varietám.

Z nářečních slovníků zmíním ještě *Diccionario de hispanoamericanismos no recogidos por la Academia* Renauda Richarda, který může posloužit jako pomůcka

během čtení latinskoamerické literatury, neboť obsahuje slovní zásobu z literárních děl všech zemí Jižní Ameriky.

1.3.9 Dictionarios etimológicos²¹

Etymologické slovníky se snaží objasnit původ slov, to znamená, jak vznikla nebo z jakého jazyka pocházejí. Obsahují informace o datu vzniku a morfologických nebo pravopisných změnách, ale nenajdeme v nich takové podrobnosti jako ve slovnících historických. Soustředí se více na signifikant než na sémantický vývoj. Oproti lexikografickým zvyklostem jiných jazyků, kde se zaznamenává co nejstarší podoba slova včetně podoby v původním jazyce, španělské etymologické slovníky uvádí pouze výrazy ve španělštině spolu s jazykem, ze kterého pochází.

1.3.10 Dictionarios de fraseología²²

Většinou obsahují všechny typy ustálených slovních spojení, řazena jsou podle abecedy, přičemž rozhodujícím je substantivum, které se považuje za klíčové. Za zvláštní typ frazeologických slovníků můžeme považovat i *refraneros*, tedy sbírky přísloví.

1.3.11 Dictionarios de colocaciones²³

Slovník kolokací uvádí spojení substantiv a adjektiv, která nesmí být zaměněna. Např. slovo *intenzivní* se do španělštiny překládá několika výrazy, ale některá substantiva můžeme použít jen ve spojení s určitým adjektivem: *esfuerzo ímprobo*, *actividad febril* nebo *lucha encarnizada*. Tento typ slovníků je velice užitečný pro studium cizího jazyka, nicméně ve španělštině zatím nebyl vypracován. Informace o kolokacích najdeme v díle *Diccionario de uso de español* Maríi Moliner, ačkoli ne v systematické podobě, a dále v překladovém španělsko-německém slovníku *Stilistisch-phraseologisches Wörterbuch spanisch-deutsch* Wenera Beinhauera.

²¹ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 104

²² CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 112

²³ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 112

1.3.12 Dictionarios de pronunciación²⁴

Výslovnostní slovníky zachycují prostřednictvím fonetického nebo fonologického přepisu výslovnost slov. V případě španělského jazyka tuto funkci plní slovníky *Gran Diccionario de la Lengua Española* a *Diccionario para la enseñanza de la lengua española*, které systematicky uvádí fonetický přepis u každého slovníkového hesla. Nejedná se však o výslovnostní slovníky, s těmi se ve španělštině vzhledem k její pravidelné výslovnosti nesetkáme. Ostatní španělská lexikografická díla výslovnost uvádí pouze u slov přejatých z cizích jazyků, jejichž výslovnost se liší od původního jazyka a existují rozdíly i mezi jednotlivými španělsky hovořícími státy. Dále je nutné objasnit u zkratk, zda se čtou jako jedno slovo (např. certifikát *DELE*), hláskují se (např. *IPC*), nebo zda se tyto dva způsoby výslovnosti kombinují (např. *PSOE*). Některé zkratky se vyskytují jen v psané podobě, ale slova se vyslovují nezkrácená (např. *CCOO* se čte *comisiones obreras*). Dále se údaje o výslovnosti vyskytují i v případě, kdy se u jednoho slova liší podle státu nebo oblasti (např. *m* ve slově *álbum* se může vyslovit jako *m* nebo *n*).

1.3.13 Dictionarios inversos²⁵

Jedná se o seznam abecedně seřazených slov, přičemž se začíná od posledního písmene. Jsou užitečné pro etymologické analýzy a studium jazyka z hlediska derivativní morfologie a komparativní lingvistiky. Jsou využívány dokonce i širokou veřejností pro luštění křížovek, sestavovány jsou však pro filology a lingvisty. Ve španělštině se publikovalo několik děl tohoto typu, nejobsáhlejším je *Diccionario inverso de la lengua española* Ignacia Bosque a Manuela Péreze Fernández. Zahrnuje slovní zásobu slovníku *Diccionario de la lengua española* Španělské královské akademie, ke které autoři přidali zhruba 8 tisíc archaických a nářečních slov (označených hvězdičkou) ze slovníku *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico* J. Corominase a J. A. Pascuala. Celkem obsahuje více než 100 tisíc slov. Podle Córdoby Rodríguez (2001: 114) v něm však chybí mnoho slov odvozených, považovaných za pravidelné, protože obsahuje pouze lexikální zásobu vybranou z jiných slovníků. Užitečnost tohoto díla zpochybňuje i česko-americký lingvista Ladislav Zgusta, který

²⁴ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 113

²⁵ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 113

uvádí, že slovník obsahuje jen informace týkající se pravopisu a frekvence využívání jednotlivých výrazů, přestože by měl sloužit ke studiu derivativní morfologie²⁶.

1.3.14 Dictionarios de rimas²⁷

Jde o typ výběrového retrográdního slovníku, neboť uvádí pouze slova, která se rýmují. Řazena jsou podle přízvučné samohlásky, přičemž rozhodující není pravopis, ale výslovnost. Španělské slovníky rýmů pocházejí z 20. století. Vycházely navzdory poklesu tvorby rýmované poezie a dodnes slouží například k psaní reklamních sloganů nebo jako pomůcka překladatelům poezie.

1.3.15 Dictionarios de frecuencias²⁸

Poskytují informace o frekvenci používání uváděných slov. Jejich makrostruktura může mít různou podobu – slovníková hesla se řadí abecedně, sestupně podle absolutní frekvence v korpusu či tzv. indexu používání (*índice de uso*) nebo dalších ukazatelů odvozených od frekvence. Index používání je číslo, které vzniká pomocí matematického vzorce kombinací celkového množství výskytu spolu s počtem typů textů, ve kterých bylo slovo použito. Má tedy větší vypovídací hodnotu než samotný celkový počet výskytů, protože například určitý technicismus se může vyskytovat velmi často v odborných textech, ale nikde jinde se s ním nesetkáme. První frekvenční slovníky z 19. století sloužily jako pomůcka k rozvoji těsnopisu, později se koncipovaly za účelem výuky cizích jazyků. Nyní se využívají jako nástroj k sestavování slovníků a textů pro děti, k analýzám konkrétních stylů, ke studiu odchylek slovní zásoby vzhledem ke standardnímu jazyku a pracují s nimi pedagogové, počítačovní programátoři a psycholingvisté.

Jedním z nejrozsáhlejších španělských frekvenčních slovníků je *Frequency Dictionary of Spanish Words* Alphonse Juillanda a E. Chang-Rodrígueza, zahrnující 500 tisíc hesel. Autoři rozdělili slovní zásobu do pěti skupin: dramatická tvorba, literatura fikce (tedy romány a povídky), eseje, technická a odborná bibliografie a žurnalistické texty. Kromě údajů o počtu výskytů slov uvádí také index používání a informace o typu textu, ve kterém se slova nachází. Slovník obsahuje i abecedně

²⁶ ZGUSTA, Ladislav. 1971. *Manual of lexicography*. Praha: Academy of Sciences, s. 215.

²⁷ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 114

²⁸ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 115

řazenou část. Jeho nevýhodou je neaktuálnost lexika, Julliand a Chang-Rodríguez pracovali pouze s texty napsanými v letech 1920 - 1948. Novější frekvenční slovník představuje *Diccionario de frecuencias de las unidades lingüísticas del castellano* José Ramóna Alamedy a Fernanda Cuetose, který obsahuje asi 2 miliony slov z knih vydaných v letech 1978 - 1993, písmena, skupiny písmen a slabiky. Jeho nevýhoda spočívá ve výběru korpusu, neboť autoři vycházeli pouze z psaných zdrojů (z poloviny románů), dále nebrali v úvahu homonyma a slabiky rozdělovali nesystematicky na základě pravopisných i fonologických kritérií.

1.3.16 Concordancias²⁹

Jedná se o abecedně řazené seznamy slov vyskytující se v jednom nebo ve více dílech, většinou od jednoho autora. Tento typ slovníku uvádí kontext a odkaz na místo, kde se každé slovo v daném díle nachází. Někdy obsahuje i doplňkové informace, např. statistické a frekvenční. Jsou to tedy velice rozsáhlá díla a zřídka se vydávají v knižní podobě. Nakladatelství je obvykle nabízejí na elektronických nosičích dat (např. CD-ROM) nebo na internetu v podobě abecedního seznamu slov, založeného na lingvistickém korpusu.

První slovníky tohoto typu se objevily ve 13. století a jednalo se o podrobné seznamy slov z Bible. Později je využívali lingvisté k vyhledávání kolokací, syntaktických struktur a k lexikografické práci.

Co se týče španělštiny, nejvíce možností představují korpusy Španělské královské akademie. Umožňují vyhledávat jednotlivá slova i jejich kombinace, dokonce i tehdy, když se neobjevují vedle sebe. V tomto případě je nutné zvolit přesnou vzdálenost (počet slov) mezi nimi. Dále v těchto nástrojích nalezneme funkci filtrování podle typu textu, autora, země, žánru a oboru.

1.3.17 Dictionarios de dudas³⁰

Zahrnují slova, která mohou působit uživatelům jazyka potíže, a to z jakéhokoli důvodu (pokud se jedná o neologismus nebo barbarismus, kvůli pravopisu, výslovnosti, neobvyklým významům, výskytu paronymie) atd. Jsou většinou určeny rodilým

²⁹ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 117

³⁰ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 118

mluvčím a ne vždy proto zdůvodňují příklady použití jednotlivých slov nebo neuvádí, proč jsou některé výrazy nevhodné. Základem těchto děl je v případě španělštiny lexikální zásoba uváděná v oficiálních slovnících Španělské královské akademie. Jako příklady uvedu *Diccionario de dudas y dificultades de la lengua española* od Manuela Seco a *Diccionario de usos y dudas del español actual* od José Martíneze de Sousa.

1.3.18 Dictionarios de estilo³¹

Často bývají součástí učebnic slohu vydávaných španělskými sdělovacími prostředky, Córdoba Rodríguez (2001: 119) zmiňuje například El País, El Mundo a ABC. V porovnání s ostatními slovníky věnují více prostoru neologismům, ke kterým uvádějí odpovědi na otázky týkající se adaptace a překládání slov cizího původu a řeší problémy přijetí neologismů. Dodržování pravidel obsažených v těchto slovnících je v médiích závazné, z těchto důvodů jsou označovány jako *diccionario prohibitivo*.

1.3.19 Enciclopedias³²

Encyklopedie jsou didaktickou pomůckou, shrnující všeobecné poznatky o světě. Mohou se překládat do cizích jazyků, neboť nemají jazykový charakter. Lemmata zde představují označení tematické oblasti, slovníkové statě nepopisují hesla z jazykového hlediska. Co se týče makrostruktury, v encyklopediích se setkáme s vlastními jmény, názvy věcí, činností a technik. Uspořádání slov bývá tematické, nicméně za účelem rychlejší orientace se v rámci jednotlivých oblastí používá i abecední řazení. Ze španělských encyklopedií zmíním *Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana*, známější pod názvem *Espasa*. Tvoří ji 72 objemných svazků vydaných v letech 1905 – 1928, které byly od roku 1934 postupně doplněny 38 dodatky a přílohami.

1.3.20 Dictionarios enciclopédicos³³

Encyklopedické slovníky mají podobu klasických jazykových slovníků, které kombinují s vlastnostmi encyklopedií. Popis slov z hlediska lingvistického systematicky

³¹ CORDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 119

³² CORDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 119

³³ CORDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 120

doplňují encyklopedickými informacemi a zahrnují také jména lidí a míst. Zatímco encyklopedie jsou uspořádány podle témat, slova v encyklopedických slovnících jsou řazena abecedně.

1.3.21 Dictionarios de tecnicismos³⁴

Slovníky technických výrazů zahrnují terminologii náležející jedné vědní disciplíně. Definice slov se často blíží spíše encyklopedickému výkladu než lexikografickému a bývají doplněny překladem do dalších jazyků. Jedním z nejrozsáhlejších španělských slovníků technických výrazů je *Vocabulario científico y técnico* Královské akademie přírodních věd, který obsahuje zhruba 50 tisíc slov náležejících všem vědním oborům³⁵.

1.3.22 Tesoro³⁶

Termínem *tesoro*, popř. *thesaurus*, se pojmenovávala v průběhu historie různá lexikografická díla. Během renezanace označoval jednojazyčné slovníky, později se tak jmenovaly i vícejazyčné slovníky a rozsáhlá jednojazyčná díla vypracovaná na základě slovní zásoby používané uznávanými spisovateli. Pokud jde o konkrétní španělská díla, *Tesoro de la lengua castellana o española* Sebastiána de Covarrubias je slovník obsahující frazeologii a informace encyklopedického charakteru. Ve 20. století se výraz *tesoro* používal pro dílo Samuela Gili Gaya s názvem *Tesoro lexicográfico*, které zahrnuje materiál 93 španělských slovníků vydaných v letech 1492 – 1726. V současné době *tesoro* znamená kompletní seznam lexika vyskytujícího se v určitém typu textů (většinou literárních) ve vymezeném období, může se jednat i o celou historii jazyka.

1.3.23 Glosario³⁷

Günther Haensch³⁸ uvádí dva možné výklady glosářů. Na prvním místě je definuje jako seznam nesrozumitelných slov, která se vyskytují v konkrétním textu, a je

³⁴ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 120

³⁵ GÓMEZ DE ENTERRÍA, Josefa. 1996. *Los diccionarios de tecnicismos del español*. Cuadernos Cervantes 11, s. 106-113 [online]. [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/53/TH_53_003_231_0.pdf

³⁶ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 121

³⁷ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 122

³⁸ HAENSCH, Günther. 1982. *Tipología de las obras lexicográficas*. Madrid: Edit. Gredos, s. 106

nutné je vysvětlit nebo přeložit. Ve většině případů se nejedná o samostatná díla, ale pouze o dodatky. Na druhém místě vysvětluje glosáře jako jednojazyčný nebo vícejazyčný seznam odborných slov týkajících se jedné vědní disciplíny, který však není vyčerpávající.

1.4 Vícejazyčné slovníky

Úkolem dvojjazyčných slovníků je poskytnout ekvivalent výrazu výchozího jazyka v jazyce cílovém³⁹. Čermák a Blatná (1995: 231) však upozorňují, že jednomu slovu málokdy odpovídá právě jedno slovo (s výjimkou např. terminologických slovníků matematiky), překladový slovník bychom proto měli chápat jako *komplexní a strukturovaný soubor hesel, ke kterým hledáme ekvivalentní hesla v druhém souboru*. Heslová stat' by měla zahrnovat souvislosti lexému a naznačovat jeho valencií a základní syntagmatiku kromě pouhého ekvivalentu, se kterým se často setkáváme v kapesních slovnících. Čermák a Blatná (1995: 232) dále poukazují na riziko přebírání materiálové základny ze slovníků výkladových, které může vést k omylům jako je přenášení polysémie z výchozího jazyka do cílového. Ekvivalence by měla být spíše sémanticko-funkční povahy⁴⁰, založená na přibližné shodě v úzu.

Podobně jako jednojazyčná díla mohou překladové slovníky obsahovat lexikální zásobu všeobecnou i úzce specializovanou. Výběr hesel musí odpovídat cílům slovníků, které Čermák a Blatná (1995: 232) dělí do tří skupin: na prvním místě zmiňují cestování, obchod a jiný praktický nebo kulturní styk. Nejčastější uživatelé tohoto typu slovníku jsou administrativní pracovníci, překladatelé a tlumočníci. Druhou skupinou jsou práce s odbornou terminologií, kterou běžně využívají překladatelé. Na posledním místě uvádí studium cizího jazyka, slovníky sloužící k tomuto účelu jsou využívány především studenty a lingvisty. Na základě rozsahu se překladové slovníky dělí na kapesní (10 – 15 tisíc hesel na obou stranách⁴¹), střední (cca 35 – 50 tisíc hesel) a velké (obvykle 80 tisíc a více hesel).

³⁹ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 108

⁴⁰ ČERMÁK, František – BLATNÁ, Renata. 1995. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H & H, s. 239

⁴¹ ČERMÁK, František – BLATNÁ, Renata. 1995. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H & H, s. 233

1.5 Slovníky na elektronických nosičích dat⁴²

Nejpoužívanější španělské slovníky se vydávají i ve formátu CD-ROM, některé jsou dokonce k dispozici i na internetu. V současné době se obsah těchto děl v tištěné a elektronické podobě neliší, nicméně elektronické rozhraní umožňuje snadnější získání více informací. Jako hledané lemma můžeme zadat celé slovo nebo vyhledat termíny, které začínají nebo končí stejnou skupinou písmen. Córdoba Rodríguez (2001: 122) tento způsob vyhledávání označuje jako *búsqueda truncada*. Nejpropracovanější slovníky umožňují najít slova podobná zadanému výrazu. Pokud budeme například vyhledávat termín *seta*, slovník nám ve výsledcích nabídne i *cita*, *sota*, *zeta* a *soto*, díky čemuž vždy najdeme hledané slovo, i v případě, že si nejsme jisti jeho pravopisem. Kromě základní podoby slov a jejich pravopisných forem slovníky rozlišují i jejich tvary a varianty z morfologického hlediska (např. zdvojnásobení nebo vyčíslované tvary sloves) a zkratky.

Zadání konkrétního lemmatu či jeho části však není jedinou možností využití tohoto typu slovníků. Lexikografická díla v elektronické podobě dále poskytují funkci vyhledávání slov podle tematické oblasti, geografického rozšíření výrazu nebo vyhledávání textů, ve kterých se vyskytuje kombinace dvou nebo více požadovaných slov. Uživatelé si většinou mohou slovník přizpůsobit svým potřebám tím, že si vyberou informace, které jsou pro ně relevantní, a ostatní skryjí.

Co se týče španělských děl, prvním slovníkem dostupným v elektronické podobě byl *Diccionario actual de la lengua española* nakladatelství Vox. Nebyl však vydaný ve formátu CD-ROM, funguje pouze jako elektronická knížka na data discmanu značky Sony. Prvním skutečně rozšířeným slovníkem na CD-ROM tedy byl *Diccionario de la lengua española* Španělské královské akademie. Nakladatelství Vox na tomto nosiči později vydalo *Diccionario general de la lengua española*, který zahrnuje i lemmata ilustrované podoby tohoto díla a lemmata ve slovníku *Diccionario avanzado. Sinónimos y antónimos*. Celkem tedy obsahuje více než 97 tisíc hesel a je nejrozsáhlejším španělským slovníkem na trhu.

⁴² CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 122

1.6 Historie španělské lexikografie

První lexikografická díla na španělském území začala vznikat v období středověku, podobně jako v celé Evropě⁴³. Kastilsky hovořící lidé přestávali rozumět textům v latině a bylo proto nezbytné sestavovat seznamy latinských slov s jejich španělskými ekvivalenty, tzv. *glosáře*. Ke staré tradici španělské lexikografie patří i soupisy přísloví, např. *Los refranes que dicen las viejas tras el cristal* od Íñiga Lópeze de Mendoza. První známý slovník, *Vocablos difíciles del castellano*, vznikl anonymně v 15. století a jedná se o seznam zhruba 150 slov. Ze stejné doby pochází první slovník rýmů ve španělštině, *Silva de consonantes y asonantes castellanos* od Pera Guilléna de Segovia. Posledním významným dílem, které se řadí ještě do středověké tradice, je *Universal vocabulario en latín y en romance collegido por el cronista Alfonso de Palencia*, kde se ještě setkáváme s poměrně velkým množstvím encyklopedických informací. Přechod od středověké encyklopedické tradice k vlastní španělské lexikografii z tohoto hlediska představují dva slovníky Antonia de Nebrija vydané v Salamance, latinsko-španělský *Lexicon hoc est Dictionarium ex sermone latino in hispaniensem* z roku 1490 a španělsko-latinský *Dictionarium ex hispaniensi in latinum sermonē* z roku 1495. Oba poskytují informace týkající se téměř výhradně jazyka, navíc mají jednotnou strukturu heslových statí a zahrnují přes 20 000 slov, čímž převyšují počet hesel v prvních slovnících ostatních evropských jazyků.

První vícejazyčné slovníky se v Evropě objevovaly od 16. století⁴⁴. Upouštělo se od humanitního charakteru, kterým se lexikografie vyznačovala až do té doby, a slovníky se začaly zpracovávat za účelem okamžitého použití. Umožňovaly komunikaci mezi obchodníky a misionáři v době rozvíjejících se mezinárodních vztahů a mnohé z nich měly formu tzv. *nomenklatur* – jednoduše řečeno, slovní zásoba byla rozdělena do tematických celků určených ke studiu cizího jazyka. Na počátku 16. století byl Pedrem de Alcalá sestaven španělsko-arabský slovník *Vocabulista arauigo en letra castellana*, ve kterém jsou arabská slova přepsána v latinské abecedě, a který sloužil k dorozumívání se v Granadském království. Pokud jde o dvoujazyčné slovníky španělštiny s dalším moderním jazykem, za zmínku stojí *Diccionario muy copioso de la lengua francesa y española* od Jeana Paleta a *Tesoro de las dos lenguas francesa y*

⁴³ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 51

⁴⁴ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 53

española od Césara Oudina. Autorem prvního španělsko-anglického slovníku, který posloužil jako základ pro *A Dictionarie in Spanish and English* od Johna Minsheu, byl Richard Percivale. Nejznámějším španělsko-italským slovníkem je *Vocabulario de las lenguas toscana y castellana* od Cristóbal de las Casas, španělsko-německá lexikografie se začala rozvíjet od roku 1670 s vypracováním slovníku *Diccionario muy copioso de la lengua española, y alemana* od Nicoláse Meze z Braidenbachu.

V lexikografické práci se odrazily i dobovatelské a misionářské činnosti v Americe, které vedly k napsání mnoha bilingvních slovníků domorodých jazyků v podobě samostatných děl i jako součástí gramatik.

V 16. a 17. století se těšily velké oblibě sbírky přísloví, nejdůležitější z nich je *Vocabulario de refranes, frases proverbiales y otras fórmulas comunes de la lengua castellana* od Gonzala Correas z roku 1601, která ale byla zveřejněna až v roce 1906. První španělský jednojazyčný slovník je dílo Francisca del Rosal s názvem *Origen, y Etymología, de todos los Vocablos Originales de la Lengua Castellana*, dokončeno roku 1601, ale zveřejněno až roku 1992. *Tesoro de la lengua española, o castellana* od Sebastiána de Covarrubias - je prvním tištěným jednojazyčným lexikografickým dílem, jeho hlavním cílem bylo popsat etymologii slov (tj. jejich původ), nejedná se tedy o moderní slovník, neslouží jako užitečný nástroj pro práci s jazykem. Covarrubias zastával teorii (rozšířenou především ve druhé polovině 16. století), že španělština pochází z hebrejštiny. Záměrem bylo dokázat, že kastilština není barborským jazykem, ale že se může rovnat těm klasickým. Na druhou stranu se nesnažil zachovávat jednotná pravopisná pravidla, v některých případech porušil pravidla etymologická a zvolil pravopis více méně fonetický. Kromě přepracovaného slovníku *Tesoro* Sebastiána de Covarrubias Benitem Remigio Noydens v roce 1673 nevznikl žádný nový jednojazyčný slovník až do 18. století.

1.7 Španělská královská akademie⁴⁵

Španělská královská akademie byla založena Villenským markýzem Juanem Manuelem Fernándezem Pacheco y Zúñiga roku 1713 v Madridu, kde má dodnes sídlo. O rok později byla oficiálně schválena královskou listinou Filipa V. a přijala heslo „Limpia, fija y da esplendor“. Instituce vznikla po vzoru Francouzské akademie s cílem

⁴⁵ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 57 - 59.

sjednotit a zachovat čistotu oficiálního španělského jazyka a vytvořit co nejrozsáhlejší slovník kastilštiny, neboť na začátku 18. století Španělsko ztrácelo mezinárodní prestiž, což mělo za následek i úpadek jazyka. V letech 1726 - 1739 Španělská královská akademie publikovala své první lexikografické dílo, *Diccionario de autoridades*. Akademici byli přesvědčeni, že jazyk potřebuje normu založenou na způsobu užívání nejlepšími spisovateli, které považovali za autority. Zdrojem slovní zásoby pro *Diccionario de autoridades* tedy byla literární díla a setkáme se v něm s výrazy z různých historických období, především Siglo de oro. Slovník vyšel v 6 svazcích, v roce 1770 bylo zveřejněno druhé vydání prvních dvou písmen abecedy, které by podle internetových stránek Španělské královské akademie mělo být brzy k dispozici i v elektronické podobě.

Mezi nejnovější díla Španělské královské akademie patří právní slovník *Diccionario del español jurídico*⁴⁶ vydaný roku 2016. Jak se můžeme dočíst na internetových stránkách RAE, neobsahuje podrobné encyklopedické informace, ale hesla popisuje podle lexikografických kritérií Akademie, to znamená krátkými definicemi s údaji o správném používání každého slova.

1.8 Přehled dalších španělských jednojazyčných slovníků

1.8.1 *Diccionario de la lengua española* Španělské královské akademie⁴⁷

Jedná se o jednojazyčný normativní slovník Španělské královské akademie uznávaný všemi mluvčími španělštiny, od roku 1780 bylo publikováno již 23 vydání. Vzhledem k typu slovníku je hlavním kritériem pro výběr hesel frekvence užívání jednotlivých slov. Španělská královská akademie do něj teprve v několika posledních vydáních zahrnuje i slovní zásobu a frazeologii, která je součástí nespisovného jazyka, ve španělštině označovaného jako *lengua coloquial*. Kromě všeobecné slovní zásoby v něm najdeme i odborné a technické výrazy, které se původně vyskytovaly jen v profesionální mluvě, ale již přešly do jazyka obecného. Co se týče výpůjček z cizích jazyků, Španělská královská akademie je vůči jejich přijímání spíše zdrženlivá. Pokud ve španělštině již existuje slovo se stejným významem, který má výpůjčka, považuje ji za „nepotřebnou“. Jako příklad uvádí Córdoba Rodríguez (2001: 66) slovo *pinchadiscos*

⁴⁶ *Diccionario del español jurídico*, RAE. [online]. [cit. 2018-07-12] Dostupné z: <http://www.rae.es/obras-academicas/diccionarios/diccionario-del-espanol-juridico>

⁴⁷ CORDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 64

a jeho vypůjčený ekvivalent *disc jockey*, který už akademie nepřipouští. Cizí slova, která jsou uznána, se přizpůsobují tradičním španělským pravidlům pravopisu a fonetiky, např. anglické *standard* najdeme ve slovníku jako *estándar*. Nejnovější vydání z roku 2014 je k dispozici zdarma v elektronické podobě⁴⁸.

1.8.2 *Diccionario manual e ilustrado de la lengua española* Španělské královské akademie⁴⁹

Dalším slovníkem Španělské královské akademie je *Diccionario manual e ilustrado de la lengua española*. Nejedná se o oficiální akademický slovník, přestože z něj vychází. Opomíjí zastaralé výrazy, ale na druhou stranu zahrnuje neologismy, technicismy nebo slovní zásobu náležející argotu, která se nevyskytuje ve slovníku normativním. Uvádí i nespisovné výrazy (např. *cubata*, *papear*) a nesprávně používaná slova, označená hvězdičkou (např. *exencionar*, *desabillé*). Cílem tohoto díla bylo poskytnout veřejnosti slovník ekonomičtější než *Diccionario de la lengua española*, nicméně ztratilo svůj význam, když Španělská královská akademie začala prodávat dostupné vydání nejnovějšího oficiálního slovníku.

1.8.3 *Diccionario general de la lengua española ilustrado* nakladatelství Vox⁵⁰

Diccionario general de la lengua española ilustrado je ve skutečnosti aktualizace stejnojmenného slovníku z roku 1945, který publikoval Samuel Gili Gaya, a jehož poslední vydání z roku 1987 se shoduje se slovníkem Vox, předního španělského nakladatelství v oblasti lexikografie a pedagogiky cizích jazyků⁵¹. Má za úkol odrážet současný stav španělského jazyka, proto v něm nenajdeme archaismy ani slova, která se již přestala používat. I přes velký počet hesel (vydavatelství uvádí zhruba 92 tisíc) se tedy jedná o slovník výběrový. Zahrnuje technicismy, neologismy, barbarismy, vulgarismy a výrazy náležející slangové mluvě. Ve slovníku dále najdeme i encyklopedické prvky, které se zde zachovaly z prvních vydání, jako například vlastní jména, symboly nebo zkratky. Jeho mikrostrukturu popisuje v úvodu díla Alvar Ezquerro. Až na výjimky je uspořádání díla následující: heslové slovo, etymologie,

⁴⁸ Diccionario de la lengua española, RAE. [online]. [cit. 2018-07-13] Dostupné z: <http://www.rae.es/obras-academicas/diccionarios/diccionario-de-la-lengua-espanola>

⁴⁹ CORDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 69

⁵⁰ CORDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 69

⁵¹ Vox, [online]. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <https://www.vox.es/cgi-bin/index.pl>

gramatické informace, úroveň používání daného výrazu (tj. spisovný, nespisovný apod.), obor nebo odvětví, ze kterého pochází, definice, v případě rostlin a živočichů jejich odborné názvy, příklady, další možné pravopisné formy, morfologické rodiny příslušného hesla, odkazy na další slovníková hesla nebo ilustrace ve slovníku a víceslovné výrazy, ve kterých se objevuje. Ve slovníku jsou seskupená hesla stejné gramatické kategorie s výjimkou výrazů náležejících specifické vrstvě jazyka nebo s omezeným geografickým užíváním, které najdeme na konci každého slovníkového hesla. Ilustrace zde nejsou pouhou ozdobou, ale užitečným doplňkem. Většinou se jedná o skupiny kreseb, především fauny, flóry a různých typů nástrojů a technologií. Na ilustrace, popřípadě tabulky s encyklopedickým obsahem, se odkazuje ve slovníkovém heslu prostřednictvím dvou hvězdiček před slovem, které se zároveň objeví v záhlaví ilustrace, která poskytuje podrobnější informace o daném slově.

1.8.4 *Diccionario general de la lengua española* nakladatelství Vox⁵²

Původně byl vydávaný pod názvem „Diccionario actual de la lengua española“ a je založený na výše popsaném slovníku nakladatelství Vox. Obsahuje asi o 4 tisíce slov více ze současného jazyka a dále upravené definice podle aktuálních vědeckých výzkumů.

1.8.5 *Diccionario de uso del español – María Moliner*⁵³

Diccionario de uso del español je dvousvazkovým dílem španělské lexikografky María Moliner. Jejím záměrem bylo sestavit slovník, ve kterém by si uživatel mohl najít všechny dostupné jazykové prostředky pro vyjádření jakékoli skutečnosti s co největší přesností. Je určen nejen pro rodilé mluvčí, ale i pro pokročilé studenty španělštiny jako cizího jazyka. Aby María de Moliner dosáhla svého cíle, na prvním místě poskytuje velice podrobné informace o významu slov a jejich syntaxi, dále slova řadí do morfologických rodin a nakonec uvádí seznamy příbuzných slov, díky kterým se můžeme dostat k synonymům a souvisejícím slovům.

První vydání obsahovalo slova ze slovníků *Diccionario de la lengua española* (vydání do roku 1956) a *Diccionario manual* (z roku 1950) Španělské královské

⁵² CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 70

⁵³ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 71

akademie. Kromě toho María Moliner do svého slovníku zařadila i neologismy, které Akademie ve svých dílech neuváděla, idiomy, které do té doby nebyly řádně označené, předpony a přípony, četné odborné názvy rostlin a živočichů, zkratky, chemické značky a výrazy z jiných jazyků, které se dostaly do španělštiny.

V roce 1998 se začalo prodávat nové vydání, s veškerým materiálem, který autorka zpracovávala od prvního publikování slovníku až do své smrti v roce 1981. Názvy rostlin a živočichů byly zařazeny do přílohy, do hlavní části slovníku se naopak přidalo téměř 8 tisíc nových slov s celkem 25 tisíci významy. Později se objevila zkrácená verze díla v jednom jediném svazku.

1.8.6 *Diccionario del español actual* Manuela Seco⁵⁴

Autoři pro tento slovník vybrali lexikální zásobu používanou během posledních 50 let na území Španělska, především v oblasti žurnalistiky a literatury. Do svého díla však nezahrnuli slova přejatá a neologismy. Slovník je rozdělen do dvou objemných svazků a obsahuje celkem 75 tisíc hesel.

Významy slov jsou doplněny příklady z literárních děl a autentických textů, Córdoba Rodríguez (2001: 77) proto slovník považuje za moderní slovník autorit. U každé definice sloves jsou navíc přesně popsány funkce, které plní slova pojící se s daným slovesem. Definice všech heslových slov jsou řazeny nejprve na základě slovních druhů a poté podle sémantické příbuznosti.

1.8.7 *Diccionario Salamanca de la lengua Española*⁵⁵

Diccionario Salamanca de la lengua Española kombinuje vlastnosti několika typů slovníků. Svou velikostí a rozsahem (obsahuje asi 34 tisíc heslových statí) odpovídá školním slovníkům. Autoři do slovníku zahrnuli i nespisovná slova, neologismy a zkratky. Na druhou stranu dílo neobsahuje odbornou terminologii a zastaralé výrazy. Výběr hesel tedy věrně odráží skutečně používaný jazyk, především na území Španělska. Díky podrobným definicím a gramatickým údajům je slovník vhodný jak pro rodilé mluvčí, tak pro studenty španělštiny jako druhého jazyka.

⁵⁴ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 76

⁵⁵ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 78

Slovník uvádí velmi podrobné informace o používání všech slov. Uvádí, do jaké tematické oblasti termíny náležejí a zda se jedná o výrazy spisovné, hovorové, slangové apod. Pomocí zvláštních symbolů označuje s velkou přesností pragmatické hodnoty jako např. překvapení, ironii nebo eufemismus. Velká část definic je navíc doplněna příklady v podobě syntagmatu nebo celé věty. Slovník navíc obsahuje i latinské názvy většiny rostlin a živočichů.

Pokud jde o morfologii, za lemmatem následují nepravidelné tvary (např. množné číslo, ženský rod, pokud se tvoří s jiným kořenem) a počitatelnost nebo nepočitatelnost sustantiv, uvedené v závorkách.

1.8.8 Gran diccionario de la Lengua Española Larousse⁵⁶

Gran diccionario de la Lengua Española obsahuje celkem 70 tisíc běžně používaných i odborných výrazů, především z oblasti sdělovacích prostředků. Navíc zahrnuje i lexikální zásobu náležející do nespisovné mluvy. V předmluvě od Francisca Rico se můžeme dočíst o významu moderní lexicografie pro shromažďování lexikální zásoby pro neakademické jazykové slovníky.

Co se týče jeho mikrostruktury, každá heslová stať je rozdělena do dvou sloupečků. Levý sloupeček obsahuje lemma, podrobné informace o etymologii, definice seřazené podle frekvence, kolokace (tedy slova, se kterými se heslo obvykle pojí), frazeologii a příklady použití. Pravý sloupeček je vyhrazený údajům o gramatických kategoriích, rodu, vzoru pro časování sloves a slovesných rekcích (předložky jsou označeny symbolem +), geografickém rozšíření slova a v případě odborných výrazů informacím o vědním oboru, kam termín náleží. Tam, kde je to možné, slovník uvádí i synonyma a antonyma uvozená znakem =, respektive ≠.

⁵⁶ CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 83

ZÁVĚR

V teoretické části své bakalářské práce jsem popsala a vysvětlila základní pojmy týkající se lexikografie. Poté jsem porovnála typy slovníků, alespoň stručně jsem popsala jejich makrostrukturu a mikrostrukturu, a zaměřila se na tvorbu španělských děl v průběhu historie. Prvními španělskými díly byly latinsko-španělské glosáře z období středověku, později se objevovaly soubory přísloví, slovníky rýmů a díla s velkým množstvím encyklopedických informací. Od 16. století se objevovaly slovníky sloužící ke komunikaci mezi obchodníky a španělsko-arabské slovníky za účelem dorozumívání se v Granadském království. Lexikografickou tvorbu ovlivnily i dobovatelské činnosti v Americe.

V dalších kapitolách jsem se zabývala konkrétními lexikografickými díly. Zmínila jsem, že mezi nejpoužívanější slovníky patří díla Španělské královské akademie, která působí již od roku 1713. Akademie vydává slovníky všeobecného jazyka (např. *Diccionario de la lengua española*) i slovníky zaměřené na odbornou terminologii (např. *Diccionario del español jurídico*). Z porovnání nejdůležitějších španělských slovníků vyplývá, že jedním z nejrozsáhlejších děl je dále *Diccionario general de la lengua española* v elektronické podobě od nakladatelství Vox. Co se týče tištěných slovníků, mezi nejpracovanější díla se řadí *Diccionario de uso* Maríi Moliner a *Diccionario del español actual* Manuela Seco.

V současné době je však na trhu k dispozici mnoho elektronických slovníků, které nabízejí nové způsoby vyhledávání a užitečné funkce a mohou zahrnovat více hesel než slovníky tištěné. Jejich rozsah a přesnost budu porovnávat s konkrétními tištěnými slovníky v praktické části mé práce.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Názvosloví a systematické třídění živočichů

Cílem praktické části je analyzovat slovní zásobu týkající se živočichů v tištěných a elektronických slovnících. Abych mohla posoudit přesnost překladů a definic ve vybraných dílech, nejprve stručně popíšu systematiku názvosloví v češtině i ve španělštině.

Vědecká klasifikace živočichů vychází z 10. vydání díla *Systema naturae* švédského přírodovědce a lékaře Carla von Linné, který v polovině 18. století zavedl binominální nomenklaturu, tedy dvojjmenné názvosloví, a systém hierarchicky uspořádaných taxonomických kategorií (říše, kmen, třída, řád, čeleď, rod a druh). Vědecké názvy druhů živočichů a většiny ostatních organismů jsou proto tvořeny dvěma slovy, jménem rodovým a jménem druhovým⁵⁷.

Základem českého názvosloví je publikace *Soustava a jména živočichů* Josefa Kratochvíla a Emanuela Bartoše z roku 1954. V současné době jsou české názvy živočichů postupně zveřejňovány v sérii publikací vydávaných zoologickým oddělením Národního muzea v Praze, přičemž se musí dodržovat závazná *Mezinárodní pravidla zoologické nomenklatury*. Pokud neexistuje české druhové jméno, používá se kombinace českého rodového jména se jménem latinským.

Jiří Vedral (2001: 1) v úvodu Španělsko-českého přírodovědného slovníku upřesňuje, že jméno rodové bývá v češtině jednoslovné substantivum kteréhokoliv ze tří mluvnických rodů. Někdy může být rodové jméno dvouslovné (např. paví oko). Druhové jméno je většinou adjektivum označující nějakou typickou vlastnost (barvu, velikost, geografické umístění, velikost nebo barvu části těla, přivlastňovací jméno). Některé rody však mají pouze jeden druh a jméno druhové se tedy nepoužívá nebo vůbec neexistuje. Pokud české jméno označuje více organismů, musíme poznat podle kontextu, o který se jedná.

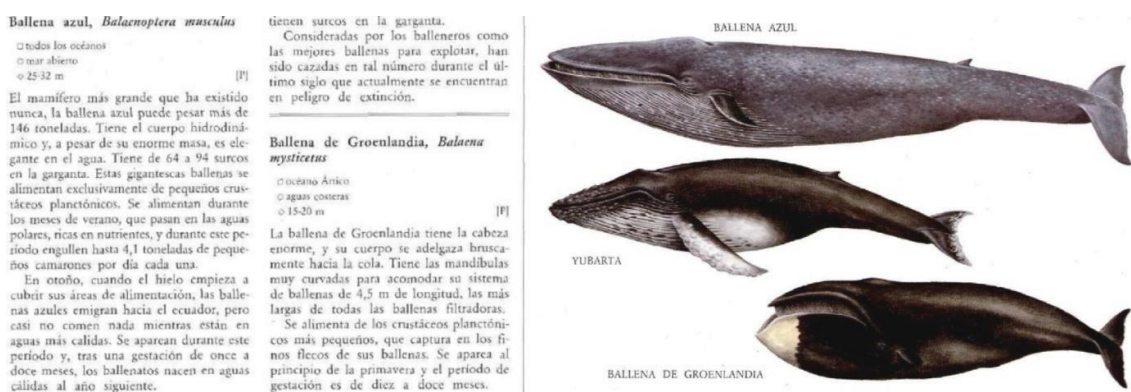
Jak vysvětlím později v kapitole o metodologii, budu analyzovat slovní zásobu týkající se ptáků. Ptačím názvoslovím se zabývá i Petr Kos v článku *Zvukomalebná*

⁵⁷ Systematické třídění živočichů, [online]. [cit. 2018-06-22]. Dostupné z: https://web2.mendelu.cz/af_291_projekty/files/10/skripta/index.php?N=3&I=2&J=0&K=0

pojmenování ptáků v angličtině⁵⁸. Zvukomalbu rozděluje do tří skupin od nejméně po nejabstraktnější a kromě anglických názvů uvádí i příklady v češtině, kde se často jedná o místní pojmenování (např. *číž* pro čížka lesního nebo *vrzálek* pro zvonohlíka zahradního). Místní pojmenování mohou vznikat i pomocí lidové etymologie, když v ptačím zpěvu slyšíme lidskou řeč (např. označení *pětpeněžka* pro křepelku odvozené od jejího volání *pět peněz*). Jak ale Petr Kos upozorňuje, tvorba názvů na základě zvukomalby je značně arbitrární, neboť mluvčí různých jazyků vnímají ptačí zpěv různě.

2.2 Enciclopedia ilustrada de los animales – Philip Whitfield

Hesla pro svou lexikografickou analýzu jsem vybrala z knihy *Enciclopedia ilustrada de los animales* Philipa Whitfielda. Encyklopedie popisuje ve 3 svazcích celkem 2 tisíce barevně vyobrazených druhů obratlovců. Díky své názornosti, přehlednosti a zpracovanosti je vhodná pro odborníky i pro širokou veřejnost zajímající se o přírodu. Jak můžeme vidět na následující ukázce, u každého živočicha je zde uveden španělský i latinský název a krátký popis se základními informacemi. V úvodu se autor encyklopedie vyjadřuje ke španělskému názvosloví. Jména živočichů ve španělštině označuje za lidová (*vulgar*). Upozorňuje, že tyto názvy jsou značně nejednotné, ale že se snaží uvádět všeobecně nejuznávanější a nejpoužívanější výrazy. Pokud má organismus dvě stejně důležitá pojmenování, uvádí oba názvy oddělené lomítkem, např. *Cuica de agua/Yapó*⁵⁹.

⁵⁸ KOS, Petr. 2014. *Zvukomalebná pojmenování ptáků v angličtině*. České Budějovice: Časopis pro moderní filologii 96. [online]. [cit. 2018-07-19]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwiejY-H1aPcAhUCPFAKHbB4BTUQFjAAegQIARAC&url=http%3A%2F%2Fcejsch.icm.edu.pl%2Fcejsch%2Felement%2Fbwmeta1.element.desklight-9d22c299-a553-45cc-90b6-17f236c9cf08%2F%2Fpetr_kos_74-81.pdf&usq=AOvVaw1ESiADTn7jua3fRrmxhDMW

⁵⁹ WHITFIELD, Philip. 1984. *Enciclopedia ilustrada de los animales, tomo I: Mamíferos*. León: Editorial Everest, s. 9

2.3 Metodologie analýzy

Živočišná říše je nesmírně rozmanitá, vzhledem k rozsahu bakalářské práce jsem se proto rozhodla zaměřit pouze na jednu třídu, konkrétně ptáky. Z této skupiny budu analyzovat prvních 50 názvů, přičemž budu postupovat podle abecedy a budu vybírat pouze druhy, u kterých existuje španělský název (vynechám druhy, které Whitfield ve své encyklopedii popisuje latinsky). Všechny druhy nejprve vyhledám ve vybraných slovnících, výsledky vyhledávání zapíšu do tabulky a poté ověřím překlady v nástroji Treq. Dotazy budu zadávat ve formě slovníkového lemmatu a nebudu omezovat typy textů, ani rozlišovat velká a malá písmena. Tištěné slovníky, se kterými budu pracovat, jsou *Španělsko-český přírodovědný slovník* Jiřího Vedrala, *Velký španělsko-český slovník* Josefa Dubského a jednojazyčný výkladový slovník *Diccionario Salamanca de la lengua española*. Jako elektronický slovník jsem si zvolila *Lexicon 5* nakladatelství Lingea.

2.4 Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral

Jako tištěný překladový slovník jsem si zvolila Španělsko-český přírodovědný slovník Jiřího Vedrala. Obsahuje překlad asi 55 tisíc abecedně seřazených druhů rostlin a živočichů. Rozsahem tedy odpovídá středně velkým odborným slovníkům, které většinou zahrnují podstatná a přídavná jména, popřípadě celá slovní spojení, která tvoří terminologii daného oboru. V tomto druhu slovníků nebývá mnoho gramatických informací, protože se u uživatelů předpokládá znalost mluvnické daného jazyka a slovník slouží jen jako zásobárna termínů. Dále zde nejsou základní slova daného jazyka (např. voda, vzduch, sklo)⁶⁰. Z ukázky slovníku je patrné, že se jedná o odborný slovník podle popisu klasifikace uvedené v poznámce pod čarou, i když v něm najdeme i prvky glosáře (neobsahuje žádné gramatické informace a je určen odborníkům a zájemcům o daný obor). Španělské ani české termíny zde nejsou doplněny žádnými gramatickými údaji nebo dalšími vysvětlivkami. Latinské názvy Vedral uvádí pouze v případě, že v češtině přesné pojmenování organismu zatím neexistuje.

⁶⁰ Jednota tlumočnicků a překladatelů. *Rozdělení překladových slovníků* [online]. [cit. 2018-06-22] Dostupné z: <http://www.jtpunion.org/O-JTP/O-Jednote-tlumocniku-a-%C2%A0prekladatelu/Sekce-JTP/Sekce-odborneho-prekladu-a-terminologie/Lexikograficky-koutek-Jiriho-Vedrala/Rozdeleni-prekladovych-slovniku>

bajoca fazol obecný	balití fikovník indický
bajonado pražma rudohlavá, ružich Pagellus calamus, ružich Pagellus humilis	balití fikovník palawanský
bajonao plateado pražma křídlatá	balito mýdelník pravý
bajonao violáceo pražma rudohlavá	ballaruga kolumbela tečkovaná
bakelus nestafec hnidákovitý	ballena plejtvák malý, plejtvák myšok, velryba černá
baker australiano cikáda Abricta curvicosta	ballena aleta plejtvák myšok
balá mombin žlutý	ballena arenquera plejtvák Brydeův
bala trnovník Robinia sepium	ballena ártica velryba grónská
balaan kroton Croton lacciferium	ballena asesina pigmea fereza malá
balacao cobia důstojná	ballena atlántica velryba biskajská, velryba černá
baladre lýkovec Daphne gnidium, lýkovec vavřinolistý, oleandr obecný	ballena austral velryba biskajská, velryba jižní
balago oves hluchý, oves kanárský	ballena azul plejtvák obrovský
balagó oves vousatý	ballena blanca běluha mořská
balagre povijnice	ballena boreal plejtvák sejal
balaguero oves hluchý, oves kanárský	ballena común plejtvák myšok
balaió šáchor článkovaný	ballena de Arnoux vorvaňovec Arnouxův
balajú polozobánka, polozobánka balo, polozobánka brazilská	ballena de Bryde plejtvák Brydeův
balaju polozobánka Hyporhamphus roberti	ballena de cabeza arqueada velryba grónská
balam kroton Croton lacciferium	ballena de Cuvier vorvaňovec zobatý
balamatete přádelník mahalský	ballena de esperma vorvaň tuponosý
balamit kakaovník dvoubarevný, kakaovník peruánský	ballena de Groenlandia velryba grónská
balan kroton Croton lacciferium	ballena de joroba keporak
balanco oves hluchý, oves kanárský, oves vousatý	ballena de la bahía velryba biskajská
balanco bravo oves vousatý	ballena de Layard vorvaňovec Layerdův
balanco maior oves jalový	ballena de los vascos velryba černá
balango oves hluchý, oves jalový, oves kanárský, oves vousatý, sveřepec madritský, sveřepec načervenalý, sveřepec střešní	ballena de nariz de botella vorvaňovec ananak
balango peludo sveřep měkký, sveřepec madritský, sveřepec načervenalý	ballena de Shepard vorvaňovec Shepherdův
balano svijonožec obecný	ballena de Siebold kulohlavec Seiboldův
	ballena del Caribe plejtvák Brydeův
	ballena del norte velryba biskajská, velryba černá

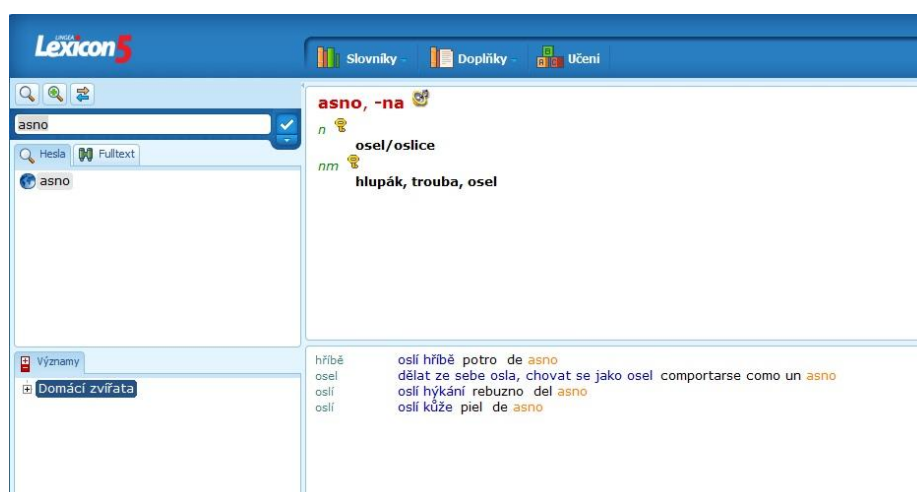
Obr. č. 2: Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral, část s. 41

2.5 Lexicon 5 – Lingea

Pokud jde o elektronické zdroje, budu pracovat s Velkým španělsko-českým a česko-španělským slovníkem Lexicon 5 vydavatelství Lingea. Lingea nabízí řadu slovníků Lexicon i v angličtině, němčině, ruštině a francouzštině, u všech jazykových verzí garantuje srovnatelnou kvalitu. Španělský slovník zahrnuje 94 tisíc hesel včetně výrazů používaných v Jižní a Střední Americe či Karibské oblasti, odborných termínů a hovorových a slangových výrazů používaných v současné španělštině. Součástí slovníku jsou tabulky tvarosloví a přehled gramatiky. Dalšími výhodami slovníku je namluvená výslovnost a možnost tvaroslovného a fulltextového vyhledávání. Pokud dojde k překlepu nebo hledané slovo chybí, slovník nabízí v levém sloupci výrazy podobné zadanému heslu.

Zatímco Lexicon 5 lze používat na platformách Windows, Linux a Mac OS X, pro mobilní telefony a tablety se systémem Android, iOS a Windows Phone je k dispozici řada HandyLex 2.

U substantiv a adjektiv Lexicon uvádí i tvary v ženském rodě, pokud existují. U některých živočichů najdeme v levém sloupci tematickou skupinu, kam výraz patří (např. *domácí zvířata* u osla), po rozkliknutí se zobrazí seznam slov náležejících do této skupiny. Pod významy samotného hesla najdeme přeložená ustálená slovní spojení, popř. přísloví, ve kterých se slovo vyskytuje. Pod nimi se v samostatném okně nachází překlady obvyklých slovních spojení ve španělsko-české i česko-španělské verzi.

Obr. č. 3: Lexicon 5 – Lingea, dotaz „asno“

U méně známých druhů živočichů slovník uvádí latinské názvy a v závorce upřesňuje třídu, kam patří.

Obr. č. 4: Lexicon 5 – Lingea, dotaz „coto“

2.6 Diccionario Salamanca de la lengua española

Zkoumané termíny budu vyhledávat i ve výkladovém slovníku *Diccionario Salamanca de la lengua española*, který jsem popisovala již v teoretické části. Na prvním místě najdeme informace o slovním druhu a o rodu substantiv, u názvů živočichů jsou zde pro upřesnění uváděna i latinská jména příslušných čeledí (*familia*). Definice jsou psány v celých větách a zahrnují popis zvířete (obvykle vzhled a charakteristické rysy, často i způsob potravy a výskyt). Heslové statě obsahují i příklady použití výrazů ve větách.

ballena *s. f.* 1 (macho y hembra) Familia *Balaenidae*. Mamífero marino, el mayor de los animales conocidos, que tiene unas láminas duras y elásticas en lugar de dientes y unos orificios respiratorios por los que expulsa un chorro de aire caliente cuando sale a la superficie. 2 Cada una de las láminas córneas que tiene la ballena en lugar de dientes. 3 Tira de esa lámina o de plástico o metal que se usa especialmente para armar corsés u otras prendas: *Los modernos tejidos han permitido fabricar corsés sin ballenas.* FR. Y LOC. **barbas*** de ~. **esperma*** de ~.

ballenato *s. m.* (macho y hembra) Cría de la ballena.

ballenero, ra *adj.* 1 De la pesca de las ballenas: *arpón ballenero.* || *s. m.* 2 Barco destinado a la pesca de ballenas: *Los modernos balleneros pueden pescar con más facilidad.* 3 Persona que se dedica por oficio a la pesca de ballenas.

Obr. č. 5: *Diccionario Salamanca de la lengua española*, část s. 172

2.7 Velký španělsko-český slovník – Josef Dubský

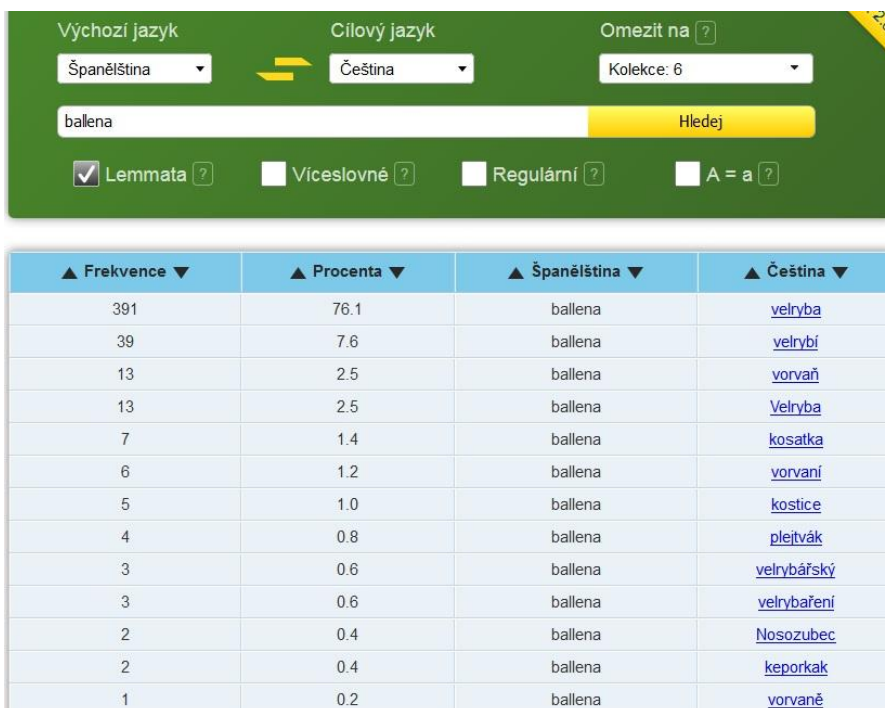
Aby byla moje analýza co nejpřesnější, budu konzultovat i Velký španělsko-český slovník Josefa Dubského. Dílo je rozděleno do dvou svazků a obsahuje celkem asi 70 tisíc hesel, uspořádaných podle španělského abecedního pořádku. Jak je uvedeno v jeho úvodu (Dubský a kol.: 1993: 7), shromažďuje obecnou slovní zásobu a frazeologii současné spisovné španělštiny evropské a hispanoamerické, ale i výrazy a obraty z ostatních jazykových vrstev, především z jazyka hovorového a odborného. Významy hesel jsou odděleny arabskými číslicemi a české ekvivalenty jsou řazeny od běžnějších k méně běžným, od původního významu k přenesenému, a od významu obecného k hovorovému.

balumboso, balumoso Am neskladný, objemný
baluquero m Am pěnězokaz
ballarina f lehký střeviček, lodička, balerinka
ballena f 1 zool. velryba 2 velrybí kostice (~
incorporada všitá zpruha v límečku) 3 Velryba
souhvězdí ↪ 4 Am tlustoch, kyrysar o hromotlúcké
osobě (*parece una* ~ je jak medvěd)
ballenato m 1 velrybí mládě ↪ 2 Ch tlustoch

Obr. č. 6: Velký španělsko-český slovník – Josef Dubský a kol., část s. 296

2.8 Treq – databáze překladových ekvivalentů

Treq je sbírka česko-cizojazyčných a anglicko-cizojazyčných slovníků, vytvořených automaticky z paralelního korpusu InterCorp⁶¹. Dotaz můžeme zadat ve formě lemmatu (tedy základního slovníkového tvaru), konkrétního tvaru slova nebo jako víceslovnou jednotku. Dále lze zapnout nebo vypnout funkci rozlišování velkých a malých písmen. Použití regulárních výrazů umožňuje nahradit část dotazu zvláštním znakem, např. % zastupuje koncovky adjektiv ve všech rodech a pádech. Treq nabízí také funkci omezení hledání na určité jádro nebo kolekci, to znamená, že překlady můžeme vyhledávat v různých typech textů. Výsledkem dotazu je seznam nalezených překladů zadaného slova, seřazených sestupně podle frekvence⁶².

The screenshot shows the Treq search interface. At the top, there are dropdown menus for 'Výchozí jazyk' (Spanish) and 'Cílový jazyk' (Czech), along with a 'Kolekce: 6' dropdown. The search input field contains 'ballena' and a 'Hledej' button. Below the search bar are several checkboxes: 'Lemmata' (checked), 'Víceslovné', 'Regulární', and 'A = a'. The search results are displayed in a table with columns for frequency, percentage, and translations in Spanish and Czech.

▲ Frekvence ▼	▲ Procenta ▼	▲ Španělština ▼	▲ Čeština ▼
391	76.1	ballena	velryba
39	7.6	ballena	velrybí
13	2.5	ballena	vorvaň
13	2.5	ballena	Velryba
7	1.4	ballena	kosatka
6	1.2	ballena	vorvaní
5	1.0	ballena	kostice
4	0.8	ballena	plejtvák
3	0.6	ballena	velrybářský
3	0.6	ballena	velrybaření
2	0.4	ballena	Nosozubec
2	0.4	ballena	keporkak
1	0.2	ballena	vorvaně

Obr. č. 7: Treq, dotaz „ballena“ ze španělštiny do češtiny

⁶¹ Databáze překladových ekvivalentů. [online]. [cit. 2018-06-21]. Dostupné z: <http://treq.korpus.cz/>

⁶² Treq, database překladových ekvivalentů. [online]. [cit. 2018-06-22]. Dostupné z: <http://treq.korpus.cz/#>

2.9 Korpus hesel

Níže představím seznam hesel, se kterými budu v praktické části pracovat. Při jejich výběru jsem postupovala systematicky podle abecedy. Nejedná se tedy o vyčerpávající ukázkou ptáků všech čeledí, protože vzhledem k rozsahu bakalářské práce jsem korpus musela omezit na prvních 50 názvů.

1. abejaruco común	18. alca común	35. alondra de matorral de Java
2. abubilla	19. alcaraván común	36. alondra ibis
3. acantisita verdoso	20. alcaraván playero	37. alondra picogorda
4. acentor común	21. alcatraz común	38. amarillito de Pensilvania
5. agachadiza común	22. alcaudón de copete recto	39. ampelis europeo
6. agamí aligris	23. alcaudón de la pimienta cejirrojo	40. ánade real
7. agateador norteño	24. alcaudón de matorral cabecigris	41. ani menor
8. águila cabeciblanca	25. alcaudón dorsinegro	42. aninga americana
9. águila culebrera crestada	26. alcaudón rabilargo	43. ánsar común
10. águila pescadora	27. alcaudón real	44. ánsar moteado
11. águila real	28. alcaudoncillo crestado	45. apalis pechigualdo
12. águila volatinera	29. alcotán	46. aracanga
13. aguilucho caricalvo	30. alete crestado	47. arao común
14. aguilucho pálido	31. alimoche	48. arapapá
15. akepa	32. alondra común	49. arasarí de cresta rizada
16. akialopolaa	33. alondra cornuda	50. archibebe común
17. albatros de manto claro	34. alondra de las praderas oriental	

Tabulka č. 1: Korpus hesel

2.10 Analýza hesel z tematické oblasti ptáci

ENCYKLOPEDIIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
1. Abejaruco común	Vlha evropská / pestrá	vlha pestrá	<i>Abejaruco</i> = ave de brillantes colores, pico y cola largos, y alas puntiagudas, que se alimenta sobre todo de abejas capturadas al vuelo.

Prvním druhem je v encyklopedii *abejaruco común*. Jiří Vedral uvádí dva možné překlady, *vlha evropská* a *vlha pestrá*. V Lexiconu najdeme pouze pojmenování *vlha pestrá* pod jednoslovným lemmatem *abejaruco*. Výkladový slovník uvádí název také bez druhového jména a s Lexiconem se shodují v latinských názvech. Dubský ve Velkém španělsko-českém slovníku upozorňuje na pravopisnou variantu *abejarruco* a uvádí překlady *vlha pestrá* / *včelojed*, dále výraz definuje v přeneseném významu jako *klepař* / *klevetník*, nebo také *otrava*, *protiva*. V nástroji Treq se nevyskytuje *abejaruco* ani *abejarruco*.

ENCYKLOPEDIIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
2. Abubilla	Dudek chocholatý / dudek chocholatý jihoafrický	Dudek	<i>Abubilla</i> = ave de color pardo, con las alas y la cola blancas y negras, pico largo y curvado hacia abajo, y un penacho en la cabeza, que se alimenta de insectos y tiene muy mal olor.

Další druh ptáka, *abubilla*, najdeme v encyklopedii bez druhového jména. Vedral ho překládá dvouslovným *dudek chocholatý* a dokonce trojslovným *dudek chocholatý jihoafrický*. Jako samostatná lemmata uvádí druhy *abubilla africana* a *abubilla común*, která překládá jako *dudek chocholatý* a *dudek africký*. Lexicon překládá *abubilla* jako *dudek* bez dalších druhů. Výkladový slovník obsahuje jednoslovné *abubilla* s podrobným popisem vzhledu ptáka. Nicméně Dubský na prvním místě uvádí překlad

slepá bába (dětská hra), až na druhém místě najdeme význam *dudek chocholatý*. V závorce doplňuje přesný druh *abubilla común*, dudek obecný. V Trequ se *abubilla* vyskytuje jednou, a to ve významu *dudek*.

Ah, mira, un pájaro abubilla.

Podívejte... to je dudek.

(Titulky k filmu *The Librarian: Return to King Solomon's Mines*, 2006)

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
3. <i>Acantisita verdoso</i>	chybí	chybí	chybí

Jméno *acantisita verdoso* se nevyskytuje v žádném tištěném slovníku, Lexiconu ani nástroji Treq. Philip Whitfield ale tento název uvádí u příslušného ptáka až na druhém místě, za pojmenováním *escopetero*. Tento výraz již najdeme ve slovníku Jiřího Vedrala přeložený jako *vířník Brachyonus crepitans*, v češtině tedy zatím neexistuje platné druhové jméno a používá se název latinský.

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
4. <i>Acentor común</i>	pěvuška modrá	pěvuška	chybí

Druh *acentor común* překládá Vedral jako *pěvuška modrá*. V Lexiconu se pěvuška objevuje pouze v česko-španělské části, elektronický slovník však překlad automaticky zobrazí i při vyhledávání ze španělštiny do češtiny. Ve výkladovém slovníku Salamanca, v překladovém slovníku od Dubského ani v nástroji Treq se tento výraz nevyskytuje.

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
5. <i>Agachadiza común</i>	bekasína otavní	bekasina otavní	<i>Agachadiza</i> = ave pequeña de patas largas, plumaje pardo con rayas y manchas oscuras, y pico muy largo y recto, que vive en marismas y prados.

V případě druhu *agachadiza común* se překlad Vedrala shoduje s překladem v Lexiconu. Zatímco Vedral uvádí mnoho dalších druhů bekasín, v Lexiconu je *agachadiza común* jediným přesným druhem, který najdeme pod jednoslovným lemmatem *agachadiza*. Vzhledem ke změně v délce samohlásky v obou názvech jsem výraz *agachadiza* vyhledala i ve slovníku od Dubského, který kromě jména *bekasina otavní* uvádí i ustálené slovní spojení *hacer la agachadiza*, což znamená *zalézt a ani nemuknout*. V nástroji Treq se vyskytuje *agachadiza* jednou, přeložená jako *bekasinka*.

Estaba yo, que me arrojaba por las maltas, entre los matorrales, para buscar el tordo, la agachadiza, la codorniz, caídos al encontrarse en medio del cielo con su disparo.
(Calvino, Italo: Nuestros antepasados, přeložil: Miravittles Francesc, Barcelona, 1984)

*To já se vrhával do houštin, do křovisek, abych našel drozda, **bekasinku**, křepelku, spadlé, když je na širém nebi jeho rána zasáhla [...]*
(Calvino, Italo: Naši předkové, přeložili: Digrin Zdeněk a Mikeš Vladimír, Praha, 1970)

V tomto případě se nejedná o překlad ze španělštiny do češtiny, kniha byla do obou těchto jazyků přeložená přímo z italštiny. Můžeme však předpokládat, že výrazy *bekasína*, *bekasina* a *bekasinka* jsou absolutní synonyma.

ENCYKLOPEDIIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
6. Agamí aligris	chybí	chybí	<i>Agamí</i> = ave de patas largas, pico corto y plumaje negro, que habita en las selvas tropicales de América del Sur y se domestica para guardar a otras aves domésticas.

Druh *agamí aligris* se nevyskytuje v žádném z překladových slovníků ani v nástroji Treq. Vedral uvádí 5 jiných druhů *agamí* a všechny překládá jako trubače, např. *agamí gris* (= trubač agami). Ve výkladovém slovníku a slovníku od Dubského najdeme pouze jednoslovná lemmata *agamí*.

ENCYKLOPEDIIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
7. <i>Agateador norteño</i>	šoupálek dlouhoprstý / šoupálek krátkoprstý	šoupálek	<i>Agateador</i> = ave pequeña de color pardo con manchas blancas, pico fino, largo y curvado, que trepa por el tronco de los árboles donde se alimenta de insectos.

Agateador norteño je lexikograficky podchycen ve všech vybraných slovnících kromě Dubského, nevyskytuje se ani v Trequ. Vedral uvádí dva možné překlady (*šoupálek dlouhoprstý* a *krátkoprstý*), ve španělštině tedy název označuje dva různé druhy, jak jsem si ověřila podle latinských názvů v *Encyklopedii ptáků* Detlefa Singera⁶³. V Lexiconu najdeme obecnější jednoslovné pojmenování *šoupálek*, které se také může vztahovat k více druhům. Zatímco v encyklopedii je pouze tento zástupce rodu šoupáleků, Vedral překládá 13 různých druhů⁶⁴.

ENCYKLOPEDIIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
8. <i>Águila cabeciblanca</i>	orel bělohlavý	chybí	chybí

Philip Whitfield v encyklopedii popisuje druh *águila cabeciblanca*, Vedral pro něj použil název *águila cabeza blanca* s překladem *orel bělohlavý*. Kromě přírodovědného slovníku se s orlem bělohlavým nesetkáme. Ve výkladovém slovníku Salamanca najdeme jen druhy *águila real* a *águila imperial* a přenesený význam *persona de gran inteligencia y capacidad*.

ENCYKLOPEDIIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
9. <i>Águila culebrera crestada</i>	chybí (5 jiných druhů <i>águila culebrera</i>)	chybí	chybí

⁶³ SINGER, Detlef. 2008. *Encyklopedie ptáků*. Praha – Plzeň: Pavel Dobrovský – BETA a Jiří Ševčík, s. 328 a 329

⁶⁴ Příloha č. 1: Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral, s. 8

Jiří Vedral zařadil do přírodovědného slovníku 5 různých druhů *águila culebrera*, ale *águila culebrera crestada* v něm chybí. Nenajdeme ho ani v ostatních dílech.

ENCYKLOPEDIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
10. <i>Águila pescadora</i>	čimango faklandský, orlovec říční	chybí	chybí

Druh *águila pescadora* je přeložen pouze ve slovníku Jiřího Vedrala jako *čimango faklandský* a *orlovec říční*, nesetkáme se s ním ani v nástroji Treq.

ENCYKLOPEDIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
11. <i>Águila real</i>	káně orlí / orel okrový / orel skalní	orel skalní	Ave rapaz, diurna, carnívora de gran tamaño, de color amarillento o pardo, pico curvo y fuerte, y garras afiladas.

Águila real se vyskytuje ve všech slovnících, se kterými pracuji. Jiří Vedral uvádí překlady *káně orlí*, *orel okrový* a *orel skalní*. V Lexiconu a ve slovníku od Dubského najdeme ekvivalent *orel skalní*. Přesný druh *águila real* se vyskytuje i ve výkladovém slovníku.

ENCYKLOPEDIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
12. <i>Águila volatinera</i>	orel kejklíř / orlík kejklíř	chybí	chybí

Druh *águila volatinera* překládá pouze Jiří Vedral (*orel kejklíř* a *orlík kejklíř*). Druhé jméno se u tohoto druhu vztahuje v obou jazycích k jeho způsobu letu, jak je vysvětleno v *Obrazové encyklopedii ptáků celého světa*: *Tomuto orlíkovi se často říká akrobat, protože se za letu naklání ze strany na stranu a předvádí různé „letecké kousky“*⁶⁵. Co se týče Lexiconu, obsahuje dva zástupce rodu *águila* (*águila imperial* = orel královský a *águila ratonera* = káně lesní) a dále se zabývá ustálenými slovními spojeními. Slovo *águila* je zde součástí spojení *tener ojos de águila* (mít oči jako ostříž) a *vista de águila*

⁶⁵ BURNIE, David. 2008. *Obrazová encyklopedie ptáků celého světa*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Knižní klub v Praze, s. 194

(orlí zrak). V nástroji Treq najdeme pouze jednoslovné heslo *águila* (celkem 634krát) v beletristických textech, např.:

[...] *a pesar de que las gallinas y los zorros son criaturas subdesarrolladas que no poseen el esplendor zoológico de las águilas y los lobos de ese helado país del Norte.*

(Allende, Isabel: Casa de los espíritus, Lima, 1982)

[...] *prestože slepice a lišky nedosahovaly takové zoologické úrovně a velkoleposti jako orlové a vlci té ledové země na severu.*

(Allende, Isabel: Dům duchů, přeložila: Posseltová-Ledererová Hana, Praha, 2002)

Přestože ve slovníku od Vedrala chybí jeden druh orla, který zařadil Whitfield do encyklopedie, celkem obsahuje 102 ptáků s rodovým jménem *águila*⁶⁶.

ENCYKLOPEDIIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
13. Aguilucho caricalvo	jestřábec pochopovitý	chybí	<i>Aguilucho</i> = ave carnívora de pico corto, cola larga, grandes ojos y plumaje oscuro.

Aguilucho caricalvo se vyskytuje pouze ve slovníku Jiřího Vedrala jako *jestřábec pochopovitý*, v Lexiconu a výkladovém slovníku najdeme jen rodové jméno *aguilucho*, takže nepoznáme přesně, o jaký druh se jedná. V Lexiconu jsou uvedeny překlady *orlí mládě* a dva druhy *motáka* – *aguilucho cenizo* (*moták lužní*) a *aguilucho lagunero* (*moták pochop*). Ve výkladovém slovníku je kromě popisu ptáka *aguilucho* také význam *pollo de águila*, tedy orlí mládě stejně jako v Lexiconu.

ENCYKLOPEDIIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
14. Aguilucho pálido	moták pilich / moták popelavý / pilich obecný / pilich šedý	chybí	chybí přesný druh

Jiří Vedral uvádí celkem 53 ptáků s rodovým jménem *aguilucho*, pro druh *aguilucho pálido* uvádí čtyři možné překlady. Ve slovníku Dubského najdeme *moták pilich* pod jednoslovným lemmatem *aguilucho*, v ostatních slovnících se s tímto druhem

⁶⁶ Přílohy č. 2, 3, 4 a 5: Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral, s. 10

nesetkáme. Podle výsledků vyhledávání nástroje Treq je nejčastějším překladem *Ptáče* (nejspíše jde o přezdívku osoby) v titulcích filmů, kde byl původní význam *orlí mládě* nahrazen slovem obecnějším, jedná se tedy o modulaci. Následují překlady *orlík*, *jestřáb* a *slídlil*.

De acuerdo, Aguilucho.

Rozumím, Ptáče.

(Titulky k filmu Die hard 2, 1990)

ENCYKLOPEDIÉ	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
15. Akepa	chybí	chybí	chybí

Druh *akepa* není lexikograficky podchycen v žádném z vybraných slovníků, ani se nevyskytuje v překladech vyhledaných nástrojem Treq.

ENCYKLOPEDIÉ	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
16. Akialopolaau	šatovník hamakauský	chybí	chybí

Překlad názvu *akialopolaau* najdeme jen v odborném přírodovědném slovníku Jiřího Vedrala jako *šatovník hamakauský*, v ostatních tištěných i elektronických slovnících tento druh chybí.

ENCYKLOPEDIÉ	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
17. Albatros de manto claro	albatros světlehřbetý	chybí	<i>Albatros</i> = ave palmípeda marina de color blanco con el borde de las alas negro, que vuela y planea muy bien gracias a sus alas largas y estrechas.

Druh *albatros de manto claro* uvádí Jiří Vedral pod lemmaty *albatros manto claro* a *albatros mantoclaro* s překladem *albatros světlehřbetý*, jeho slovník zahrnuje celkem 39 druhů albatrosů. Lexicon obsahuje lemma *albatros* (= albatros), nezabývá se přesnými druhy, stejně jako slovník Dubského a výkladový slovník Salamanca. V

nástroji Treq se *albatros* vyskytuje 29krát přeložený jako *albatros* a 1krát jako *břemeno*.

Cucarachas, sinsontes, buitres, calandrias, águilas, gorriones, cinifes, alcatraces, mariposas, buhos, gallinas salvajes y domésticas, flamencos, gaviotas, zunzunes, cuclillos, albatros y mosquitos se unieron a la comitiva aérea.

(Arenas, Reinaldo: El portero, Málaga, 1989)

Švábi, slavíci, supí, skřivani, orli, vrabci, komáři, terejové, motýli, sovy, divoké i domácí slepice, plameňáci, rackové, kolibříci, kukačky, albatrosové i moskyti letěli povětrím se zástupem.

(Arenas, Reinaldo: Vrátný, přeložila: Charvátová Anežka, Praha, 2006)

Se van a convertir en este gran albatros con dos dormitorios y un baño y medio colgado de tu cuello.

Tenhle dům se stal břemenem na tvém krku.

(Titulky k filmu Men in Trees, 2006)

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
18. Alca común	alka malá	alka	chybí

Českým ekvivalentem druhu *alca común* je podle Jiřího Vedrala *alka malá*. V Lexiconu a slovníku od Dubského najdeme jednoslovný výraz *alka*, podle Dubského navíc španělské slovo *alca* označuje celou čeleď ptáků alkovitých. Ve výkladovém slovníku *alka* chybí úplně. V nástroji Treq najdeme slovo *alca* 8krát, ani jednou se však nevztahuje k ptákům ani jiným živočichům. V pěti případech se jedná o španělskou zkratku ALCA označující Americkou zónu volného obchodu (FTAA) v právních a žurnalistických textech.

El mes pasado en Mar del Plata, Argentina, participó abiertamente en una manifestación contra el Área de Libre Comercio de las Américas (ALCA).

(Castañeda, Jorge G.: El reto Chávez, Praha, 2005)

Minulý měsíc se v argentinském Mar del Plata otevřeně zúčastnil demonstrace proti Celoamerické zóně volného obchodu (FTAA).

(Castañeda, Jorge G.: Chávezova výzva, Praha, 2005)

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
19. Alcaraván común	dytík úhorní	chybí	<i>Alcaraván</i> = ave de patas largas, plumaje con rayas, ojos grandes y amarillos y pico grupo negro y amarillo, que habita en Europa y América tropical

Jiří Vedral překládá *alcaraván común* jako *dytík úhorní*. V ostatních slovnících chybí druhové jméno, nicméně v Lexiconu najdeme název *dytík* pod jednoslovným lemmatem *alcaraván*.

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
20. Alcaraván playero	chybí	chybí	chybí přesný druh

Co se týče druhu *alcaraván playero*, žádný slovník ho neuvádí. Vedral v přírodovědném slovníku překládá celkem 14 druhů ptáka *alcaraván*, jako ekvivalenty v něm najdeme *dytíka*, *bukače* a *čejku*. Překlad *bukač* se vyskytuje i ve slovníku Dubského a v nástroji Treq (ve všech 14 případech).

*Encendió la luz de la escalera, y se echó a reposar en el rincón más oscuro de la sala, oyendo apenas los chillidos espaciados de un **alcaraván** distante.*

(García Márquez, Gabriel: La mala hora, Barcelona, 2000)

Rozsvítil světlo na schodišti a uložil se k odpočinku v nejtemnějším koutě strážní místnosti; neslyšel nic jiného než občasné houkání nějakého vzdáleného bukače.

(García Márquez, Gabriel: Zlá hodina, přeložil: Medek Vladimír, Praha, 2006)

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
21. Alcatraz común	terej bílý	terej bílý	<i>Alcatraz</i> = ave palmípeda marina, generalmente blanca con manchas negras en el borde de sus

			largas alas y en la base del pico, que se lanza al agua desde gran altura para capturar peces.
--	--	--	--

Překlad *alcatraz común* se shoduje ve slovníku Jiřího Vedrala a v Lexiconu v rodovém i druhovém jménu (*terej bílý*). Vedral uvádí celkem 13 druhů ptáka *alcatraz*, většinou ho překládá názvem *terej*. V jednom případě (*alcatraz blanco*) však kromě ekvivalentů *terej červenonohý* a *žltonohý* najdeme i *pelargónii páskovanou*, což je rostlina. Druhou definicí v Lexiconu je také rostlina, ale odlišná (*d'áblík bahenní*) a jako třetí význam zde najdeme *kala*, což je opět výraz z botaniky. Podle Dubského *alcatraz* označuje zoologicky *tereje*, botanicky *árón plamatý* a dále také *papírový kornout*. V překladech nástroje Treq se *alcatraz* vyskytuje 2krát jako *pelikán* a 1krát jako *terej*.

Todos sabían que la iguana verde, la mariposa nocturna, el perro desconocido, el alcatraz inverosímil, no eran sino simples disfraces.

(Carpentier, Alejo: El reino de este mundo, 1973)

Vsichni věděli, že zelený leguán, noční můra, neznámý pes i ten nepravděpodobný pelikán je pouhé přestrojení.

(Carpentier, Alejo: Království z tohoto světa, přeložil: Hodoušek Eduard, Brno, 1998)

Un grupo de niños trataba de cazar a pedradas un alcatraz extraviado en una playa cenagosa, y el marqués lo siguió en su vuelo fugitivo hasta que se perdió entre las cúpulas radiantes de la ciudad fortificada.

(García Márquez, Gabriel: Del amor y otros demonios, Buenos Aires, 1994)

Na bahnitém břehu houf kluků házel kamením po zbloudilém terejovi a markýz ho sledoval, jak letí pryč, dokud nezmizel mezi zářivými kupolemi opevněné části města.

(García Márquez, Gabriel: O lásce a jiných běsech, přeložil: Medek Vladimír, Praha, 1997)

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
22. Alcaudón de copete recto	chybí	<i>Alcaudón</i> = tuhýk, chybí přesný druh	<i>Alcaudón</i> = ave de plumaje grisáceo, que se alimenta de insectos, pájaros,

			reptiles y mamíferos pequeños, a los que clava en espinos después de capturarlos.
--	--	--	---

Přesný druh *alcaudón de copete recto* není přeložen v žádném z vybraných slovníků. V Lexiconu najdeme jen jednoslovné lemma *alcaudón* s českým ekvivalentem *ťuhýk*. Podle slovníku Dubského označuje španělské slovo *alcaudón* kromě *ťuhýka* i *raro* *obecného*, ale podle překladů v nástroji Treq odpovídá *rackovi*.

*Aquella mañana el viejo abrió la portezuela al **alcaudón**, siguió su vuelo hasta la ventana de su hijo.*

(Calvino, Italo: Nuestrós antepasados, přeložil: Miravittles Francesc, Barcelona, 1984)

*Toho rána stařeček pustil **racka** z klece a sledoval ho očima , jak letí až k synovu oknu.*

(Calvino, Italo: Naši předkové, přeložili: Digrin Zdeněk a Mikeš Vladimír, Praha, 1970)

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
23. Alcaudón de la pimienta cejirrojo	chybí	<i>Alcaudón</i> = <i>ťuhýk</i>	chybí přesný druh

Žádný ze slovníků neobsahuje ani druh *alcaudón de la pimienta cejirrojo*. Jiří Vedral v přírodovědném slovníku uvádí celkem 56 druhů ptáka *alcaudón*, ale až na jednu výjimku vybral jiné než Philip Whitfield do své encyklopedie zvířat.

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
24. Alcaudón de matorral cabecigris	chybí	<i>Alcaudón</i> = <i>ťuhýk</i>	chybí přesný druh
25. Alcaudón dorsinegro	chybí	<i>Alcaudón</i> = <i>ťuhýk</i>	chybí přesný druh
26. Alcaudón rabilargo	chybí	<i>Alcaudón</i> = <i>ťuhýk</i>	chybí přesný druh
27. Alcaudón real	<i>ťuhýk</i> rudohlavý / <i>ťuhýk</i> šedý / <i>ťuhýk</i> šedý jihoevropský	<i>Alcaudón</i> = <i>ťuhýk</i>	chybí přesný druh

Jak můžeme vidět v předchozí tabulce, *alcaudón real* je jediným druhem, který se vyskytuje alespoň v odborném přírodovědném slovníku. Jiří Vedral pro něj uvádí tři možné ekvivalenty: *ťuhýk rudohlavý*, *ťuhýk šedý* a *ťuhýk šedý jihoevropský*.

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
28. Alcaudoncillo crestado	chybí	chybí	chybí

Alcaudoncillo crestado se nevyskytuje v žádném z vybraných slovníků ani v překladech nástroje Treq.

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
29. Alcotán	noháč jihoafrický / orlovec říční / ostříž lesní / pepřovník <i>Piper</i> <i>acuminatissimum</i> / pepřovník <i>Piper</i> <i>medium</i> / pomíšenka <i>Baccharis trinervis</i> / sokol stěhovavý	ostříž lesní	Ave parecida al halcón, pero más pequeña, que se adiestra también para la caza.

Jednoslovný název *alcotán* podle Jiřího Vedrala označuje 3 různé druhy ptáků, hlodavce *noháče jihoafrického* a rostliny *pepřovníky* a *pomíšenky*. Slovník Josefa Dubského a Lexicon uvádí jen ostříže lesního pod lemmatem *alcotán* s druhovým jménem *epopeo*. Překlad *ostříž* najdeme také v beletristických textech v nástroji Treq. V encyklopedii je vyobrazený černošedý dravec, podle zbarvení hlavy měl Philip Whitfield na mysli skutečně ostříže, kterého najdeme i v ostatních slovnících.

*En cuanto un vuelo de esas aves se halla al alcance de la vista de un **alcotán** o un gavilán, se apiñan tanto que parece como que no podrían servirse de sus alas.*

(Lorenz, Konrad: Sobre la agresión: el pretendido mal, přeložil: Blanco Félix, Buenos Aires, 2005)

Dostane-li se hejno těchto ptáků do zorného pole letícího krahujce nebo ostříže, shluknou se ptáci tak těsně dohromady, že člověk téměř myslí, že jednotliví ptáci již nemohou použít křídel.

(Lorenz, Konrad: Takzvané zlo, přeložila: Veselovská Alena, Praha, 2003)

ENCYKLOPEDIIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
30. Alete crestado	chybí	chybí	chybí

Druh *alete crestado* nenajdeme ve slovnících ani v textech Trequ.

ENCYKLOPEDIIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
31. Alimoche	sup mrchožravý	sup mrchožravý	Ave parecida al buitre pero algo más pequeña, de color blanco con las puntas de las alas negras.

Překlad druhu *alimoche* se shoduje v díle Jiřího Vedrala a v Lexiconu, v tištěném i elektronickém slovníku najdeme ekvivalent *sup mrchožravý*. Josef Dubský však ve Velkém španělsko-českém slovníku uvádí překlady *sup africký* a *mrchožrout*. V textech Trequ se *alimoche* nenachází.

ENCYKLOPEDIIE	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
32. Alondra común	skřivan polní	skřivan	<i>Alondra</i> = ave pequeña de plumaje pardo y blanco, que tiene un canto agradable y anida en el suelo en un agujero cavado por ella misma.

Jiří Vedral překládá *alondra común* jako *skřivan polní*. V Lexiconu najdeme ekvivalent *skřivan polní* pod jednoslovným lemmatem *alondra*, španělské názvy s druhovými jmény v elektronickém slovníku nejsou. Dubský uvádí, že kromě skřivana *alondra* znamená i lidově *peseta*.

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
33. Alondra cornuda	skřivan ouškatý	chybí	chybí přesný druh

Slovník Jiřího Vedrala obsahuje i druh *alondra cornuda*, přeložený jako *skřivan ouškatý*.

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
34. Alondra de las praderas oriental	chybí	chybí	chybí přesný druh

Alondra de las praderas oriental není přeložen v žádném slovníku.

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
35. Alondra de matorral de Java	chybí	chybí	chybí přesný druh

Překlad nenajdeme ve vybraných slovnících ani pro *alondra de matorral de Java*.

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
36. Alondra ibis	skřivan dlouhozobý / skřivan dudkovitý	chybí	chybí přesný druh

Pro druh *alondra ibis* uvádí Jiří Vedral překlady *skřivan dlouhozobý* a *skřivan dudkovitý*.

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
37. Alondra picogorda	chybí	chybí	chybí přesný druh

Druh *alondra picogorda* se v žádném slovníku nevyskytuje. Jiří Vedral však uvádí lemma *alondra picogruesa*, které překládá jako *skřivan tlustozobý*, což odpovídá kalku názvu z encyklopedie. Kromě skřivana tlustozobého a ouškatého zařadil do přírodovědného slovníku 22 dalších druhů skřivanů. Pokud jde o texty v nástroji Treq, ekvivalentem ke slovu *alondra* je nejčastěji (v 84% případů) *skřivan* a *skřivánek*, 1krát se setkáme s překlady *blecha*, *slavík* a *ptáček*.

*Cantaba la vecina **alondra**, y la tarde, al caer, se envolvía en una capa de oro.*

(Cunqueiro, Álvaro: Un hombre que se parecía a Orestes, Barcelona, 1968)

*Blízko zpíval **skřivan** a snášejíci se soumrak se zahaloval zlatou kápí.*

(Cunqueiro, Álvaro: Muž, který se podobal Orestovi, přeložil: Suda Josef, Praha, 1980)

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
38. Amarillito de Pensilvania	chybí	chybí	chybí

Druh *amarillito de Pensilvania* nezahrnuje žádný tištěný ani elektronický slovník a nevyskytuje se ani v překladech nástroje Treq.

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
39. Ampelis europeo	brkoslav severní	chybí	chybí

Jiří Vedral uvádí 5 různých druhů ptáka *ampelis*, tento konkrétní druh překládá jako *brkoslav severní*. V ostatních slovnících ani Trequ se *ampelis* nevyskytuje.

ENCYKLOPEDIÉ	JIŘÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
40. Ánade real	kachna divoká	kachna divoká	<i>Ánade</i> = ave muy buena nadadora y voladora, que vive en las proximidades de zonas de agua.

Jiří Vedral kromě *ánade real* zmiňuje i pravopisnou variantu *anade*. Překlad *kachna divoká* dále uvádí u lemmat *ánade azulón* a *ánade cabeciverde*. Celkem Vedral překládá 35 druhů *ánade*, některé druhy podle něj v češtině označují poláka, ostralku, čížku, kopřivku, hvízdáka a lžičáka. Konkrétní druh je tedy ve španělštině nutné rozlišit podle druhového jména a kontextu. Josef Dubský uvádí překlad *kachna divoká* u španělského názvu *ánade silvestre*. Podle Lexiconu se *kachna divoká* španělsky řekne *ánade real* nebo také *ánade azulón*, dále v něm najdeme název *ánade rabudo* s překladem *ostralka štíhlá*. Překlady nástroje Treq neobsahují ani jednu pravopisnou variantu *ánade*.

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
41. Ani menor	chybí	chybí	chybí

Ani menor nenajdeme v žádném z tištěných ani elektronických slovníků. Lexicon se na dotaz *ani* automaticky přepne do česko-španělské verze a překládá českou spojku *ani*. V encyklopedii je pro *ani menor* zmíněn další název, *garrapatero menor*, ani ten však ve slovnících nenajdeme.

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
42. Aninga americana	anhinga americká	chybí	chybí

Druh *aninga americana* najdeme v přírodovědném slovníku jako *anhingu americkou*. Vedral kromě ní uvádí další dva druhy ptáka *aninga* s druhovým jménem vyjadřujícím místo výskytu, české názvy jsou v těchto případech kalky jmen španělských.

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
43. Ánsar común	husa velká	chybí	<i>Ánsar</i> = ave silvestre de plumaje denso, con la parte inferior y la cola blancas, que se considera antepasado del ganso doméstico.

Jiří Vedral uvádí ve dvou samostatných heslových statích pravopisné varianty *ánsar común* a *ansar común*, obě s významem *husa velká*. Lexicon překládá pouze rodové jméno *ánsar* jako *husa*. Ve výkladovém jednojazyčném slovníku se dočteme, že výjimečně se *ánsar* používá ve významu *ganso*, ovšem *ganso* je podle Vedrala také *husa*, podle druhového jména se potom *ganso* může vztahovat i k bernešce a husici. Josef Dubský uvádí k názvu *ánsar* překlady *husa* a *houser* a k výrazu *ganso* na prvním místě *husa domácí* a na druhém místě *husa divoká*. Kromě definic z oblasti zoologie slovník Dubského zahrnuje i významy *klacek*, *hulvát*, *hňup* a *flákač*, a dále obsahuje slovní spojení, např.: *hablar por boca de ganso* (papouškovat) a *hacer el ganso* (dělat pitomosti).

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
44. Ánsar moteado	chybí	chybí	chybí přesný druh

Druh *ánsar moteado* chybí ve všech slovnících, přestože Jiří Vedral uvádí překlad celkem 30 různých druhů hus ve španělštině, jedno české pojmenování však často odpovídá více španělským názvům.

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
45. Apalis pechigualdo	chybí	chybí	chybí

Jiří Vedral uvádí 5 jiných druhů *apalis* (do češtiny přeložených jako *apalis*), ostatní slovníky tento název nezahrnují vůbec.

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
46. Aracanga	amazoňan vějířový / ara arakanga / arara zelený / papoušek	chybí	chybí

Jiří Vedral uvádí k jednoslovnému názvu *aracanga* několik různých druhů ptáků, včetně obecného pojmenování *papoušek*. Z encyklopedie však zjistíme, že *aracanga* je pouze další možné označení druhu *guacamayo rojo bandera*. V ostatních slovnících překlad slova *aracanga* nenajdeme, jen Velký španělsko-český slovník Josefa Dubského obsahuje název *guacamayo* přeložený jako *papoušek ara* a *arakanga*. Podobně v textech Trequ se vyskytuje pouze *guacamayo*, 3x přeložený jako *ara* a 3krát jako *sumeček*.

Esgrimiendo una voz extraordinariamente parecida a la de un guacamayo, el anciano de la papada inició una introducción al concierto.

(Cortázar, Julio: *Rayuela*, Buenos Aires, 1963)

Hlasem, který až kupodivu připomínal papouška ara, začal stařec úvodní proslov.

(Cortázar, Julio: *Nebe, peklo, ráj*, přeložil: Medek Vladimír, Praha, 2001)

ENCYKLOPEDIIE	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
---------------	-------------	-----------	---------------

47. Arao común	alkoun úzkozobý	alkoun úzkozobý	chybí
----------------	-----------------	-----------------	-------

Překlad *arao común* se shoduje v přírodovědném slovníku a Lexiconu, Vedral uvádí dalších 10 druhů alkounů.

ENCYKLOPEDIÉ	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
48. Arapapá	kvakoš člunozobý / volavčík člunozobý	chybí	chybí

Vedral uvádí dvě pravopisné varianty (*arapapa* a *arapapá*), u obou najdeme ekvivalenty *kvakoš člunozobý* a *volavčík člunozobý*. V ostatních slovnících a v Trequ se tento druh nevyskytuje.

ENCYKLOPEDIÉ	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
49. Arasarí de cresta rizada	chybí	chybí	chybí

Druh *arasarí de cresta rizada* se nevyskytuje v žádném ze slovníků. Vedral však uvádí 13 jiných druhů *arasarí* s ekvivalenty *arassari*, zatímco ostatní autoři tento rod ptáků nepřekládají vůbec.

ENCYKLOPEDIÉ	JIRÍ VEDRAL	LEXICON 5	VÝKLADOVÝ SL.
50. Archibebe común	vodouš rudonohý	chybí	chybí

V encyklopedii se dočteme o *archibebe común*, kterého Vedral překládá jako *vodouš rudonohý*, a uvádí 17 dalších druhů *archibebe*. V ostatních slovnících a Trequ se nevyskytuje.

ŠPANĚLSKO-ČESKÝ GLOSÁŘ

1. abejaruco común	vlha evropská / vlha pestrá / včelojed
2. abubilla	dudek chocholatý / dudek chocholatý jihoafrický
3. acantisita verdoso	vířník Brachyonus crepitans
4. acentor común	pěvuška modrá
5. agachadiza común	bekasína otavní / bekasina otavní
6. agamí aligris	–
7. agateador norteño	šoupálek dlouhoprstý / šoupálek krátkoprstý
8. águila cabeciblanca	orel bělohlavý
9. águila culebrera crestada	–
10. águila pescadora	čimango faklandský / orlovec říční
11. águila real	káně orlí / orel okrový / orel skalní
12. águila volatinera	orel kejklíř / orlík kejklíř
13. aguilucho caricalvo	jestřábec pochopovitý
14. aguilucho pálido	moták pilich / moták popelavý / pilich obecný / pilich šedý
15. akepa	–
16. akialopolaau	šatovník hamakauský
17. albatros de manto claro	albatros světlehřbetý
18. alca común	alka malá
19. alcaraván común	dytík úhorní
20. alcaraván playero	–
21. alcatraz común	terej bílý
22. alcaudón de copete recto	–
23. alcaudón de la pimienta cejirrojo	–
24. alcaudón de matorral cabecigris	–
25. alcaudón dorsinegro	–
26. alcaudón rabilargo	–
27. alcaudón real	ťuhýk rudohlavý / ťuhýk šedý / ťuhýk šedý jihoevropský
28. alcaudoncillo crestado	–
29. alcotán	orlovec říční / ostříž lesní / sokol stěhovavý

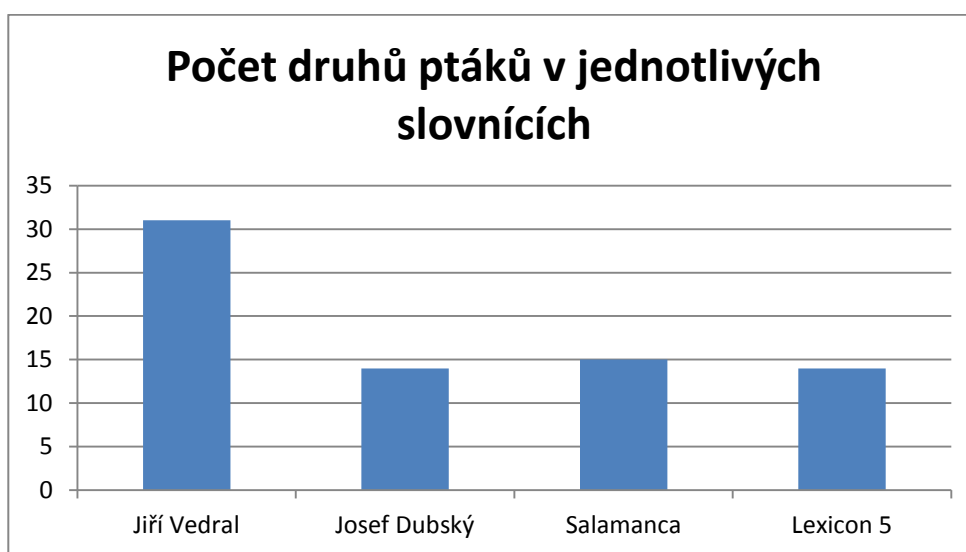
30. alete crestado	–
31. alimoche	sup mrchožravý / sup africký
32. alondra común	skřivan polní
33. alondra cornuda	skřivan ouškatý
34. alondra de las praderas oriental	–
35. alondra de matorral de Java	–
36. alondra ibis	skřivan dlouhozobý / skřivan dudkovitý
37. alondra picogorda	<i>skřivan tlustozobý (?)</i>
38. amarillito de Pensilvania	–
39. ampelis europeo	brkoslav severní
40. ánade real	kachna divoká
41. ani menor	–
42. aninga americana	anhinga americká
43. ánsar común	husa velká
44. ánsar moteado	–
45. apalis pechigualdo	–
46. aracanga	amazoňan vějířový / ara arakanga / arara zelený / papoušek
47. arao común	alkoun úzkozobý
48. arapapá	kvakoš člunozobý / volavčík člunozobý
49. arasarí de cresta rizada	–
50. archibebe común	vodouš rudonohý

Tabulka č. 2: Španělsko-český glosář

ZÁVĚR

Cílem praktické části bylo srovnání lexikografického zpracování hesel z tematické oblasti zvířata ve vybraných tištěných a elektronických slovnících.

Co se týče rozsahu hesel v jednotlivých dílech, nejvíce názvů (31 z 50, tedy 62%) jsem našla v odborném přírodovědném slovníku Jiřího Vedrala. Naopak nejméně názvů obsahuje Velký španělsko-český slovník Josefa Dubského a elektronický slovník Lexicon 5.

Graf č. 1: Počet druhů ptáků v jednotlivých slovnících

Největší výhodou přírodovědného slovníku je to, že obsahuje i druhová jména rostlin a živočichů, díky tomu je nejvhodnějším slovníkem pro překladatele z oblasti zoologie. Na druhou stranu překladatel musí oboru skutečně rozumět a musí být schopný rozlišit, zda název patří do oblasti zoologie nebo botaniky, protože Vedral tyto informace ve slovníku neposkytuje. Pokud u jednoho lemmatu uvádí více možných překladů, nejedná se o synonyma, ale o různé druhy. Z tohoto hlediska jsou přehlednější ostatní slovníky, které pro upřesnění uvádějí i latinské názvy a tematickou oblast, popř. vrstvu jazyka, kam výraz náleží. Nejedná se však o odborné slovníky a u většiny živočichů v nich najdeme jen rodová jména.

Co se týče nástroje Treq, texty v této databázi obsahují také pouze jednoslovná pojmenování. V překladech se navíc často setkáme se zobecňováním pojmů nebo zaměňováním podobných druhů, např. ke španělskému slovu *alondra* zde najdeme

kromě *skřivana* i ekvivalenty *ptáček* a *slavík*. Důvodem může být volnější překlad v krásné literatuře a titulcích k filmům, neboť ptáci, které jsem v rámci analýzy vyhledávala, se v Trequ nevyskytují v žádných odborných textech.

Pokud jde o samotnou terminologii, korpus 50 hesel, který jsem si vymezila, potvrzuje teoretické poznatky o českém i španělském názvosloví. Všechny překlady, které jsem našla ve slovníku Jiřího Vedrala, se skládají ze jména rodového a druhového, naproti tomu ve španělštině se setkáme i s jednoslovnými jmény nebo naopak názvy, které kombinují informace o výskytu a vzhledu živočicha. Zaměříme-li se na překlad ze španělštiny do češtiny, zjistíme, že oba jazyky při pojmenovávání kladou důraz na jinou vlastnost živočicha. 10 názvů z vymezeného korpusu obsahuje druhové jméno *común*, což by při překladu metodou kalku odpovídalo českému jménu *obecný*. Podle Jiřího Vedrala však čeština ani v jednom z těchto případů slovo *obecný* nepoužívá, a termínu *común* odpovídají jména *evropská*, *pestrá*, *modrá*, *otavní*, *malá*, *úhorní*, *bílý*, *polní*, *velká*, *úzkozobý* a *rudozobý*. O doslovný překlad druhového jména se jedná jen u *orla bělohlavého*, *orla kejklíře*, *albatrosa světlehřbetého* a *anhingy americké*.

18 druhů ptáků teprve čeká na lexikografické zpracování, popř. v češtině pro ně zatím jméno neexistuje, jde o *agami aligris*, *águila culebrera crestada*, *akepa*, *alcaraván playero*, *alcaudón de copete recto*, *alcaudón de la pimienta cejirrojo*, *alcaudón de matorral cabecigris*, *alcaudón dorsinegro* a *alcaudón rabilargo*. Přestože se jedná o poměrně velkou část vymezeného korpusu (36%), domnívám se, že Španělsko-český přírodovědý slovník Jiřího Vedrala je v oblasti zoologie a botaniky kvalitním a rozsáhlým dílem a je vhodnou pomůckou i pro překladatele odborných textů.

RESUMEN

El tema de este trabajo de fin de grado es el análisis lexicográfico de los términos relacionados con la zoología.

La tesis está dividida en dos partes, una teórica y una práctica. La primera parte describe tanto la lexicología como la lexicografía, define los términos más importantes de estas disciplinas y explica de qué se compone un diccionario. A continuación, se dedica a la historia de la lexicografía española, compara varios tipos de obras lexicográficas y menciona ejemplos de diccionarios españoles concretos. Hemos observado que los diccionarios más usados hoy en día son las publicaciones de la Real academia española que se pueden consultar gratuitamente en las páginas web de la RAE. Entre otras obras impresas cabe destacar el *Diccionario de uso* de María Moliner y el *Diccionario del español actual* de Manuel Seco.

El objetivo de la segunda parte era comparar las traducciones de 50 nombres de aves en varios diccionarios impresos y el diccionario electrónico Lexicon 5 de Lingea. En cuanto a los diccionarios impresos, la obra más detallada es el diccionario biológico *Přírodovědný španělsko-český slovník* de Jiří Vedral que contiene 62% de las palabras buscadas. Por otra parte, no aporta ninguna información gramática o enciclopédica sobre los equivalentes checos. En caso de que Vedral indica más de una traducción, hay que tener en cuenta que no se trata de sinónimos absolutos.

En cuanto al diccionario electrónico, Lexicon 5 no es aconsejable para los traductores de textos especializados, ya que generalmente incluye solo los nombres genéricos. Sin embargo, contiene los nombres científicos de los animales y sus mayores ventajas para un público amplio son la rapidez de la búsqueda y las explicaciones sobre gramática.

Por último, hemos analizado la traducción a la lengua checa. A menudo, no se trata de traducción por método del calco, por ejemplo el nombre específico describe características distintas en las dos lenguas. Hemos visto 10 aves con el nombre *común*. No obstante, en checo no se traducen con el equivalente *obecný*, sino que los nombres específicos expresan el aspecto físico o el hábitat y la distribución. En lo que se refiere a la traducción en novelas o en subtítulos de películas, los equivalentes checos tienden a ser términos más generales (por ejemplo *ptáče* en vez de *skřivan* en caso de *alondra*).

BIBLIOGRAFIE

Odborná literatura

1. BURNIE, David. 2008. *Obrazová encyklopedie ptáků celého světa*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Knižní klub v Praze.
2. CÓRDOBA RODRÍGUEZ, Félix. 2001. *Introducción a la lexicografía española*. Olomouc: Univerzita Palackého.
3. ČERMÁK, František – BLATNÁ, Renata. 1995. *Manuál lexikografie*. Jinočany: H a H.
4. DUBSKÝ, Josef. 1997. *Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*. Praha: SPN.
5. HAENSCH, Günther. 1982. *Tipología de las obras lexicográficas*. Madrid: Edit. Gredos.
6. PALEK, Bohumil. 1989. *Základy obecné jazykovědy*. Praha: SPN.
7. SINGER, Detlef. 2008. *Encyklopedie ptáků*. Praha – Plzeň: Pavel Dobrovský – BETA a Jiří Ševčík
8. ZGUSTA, Ladislav. 1971. *Manual of lexicography*. Praha: Academy of Sciences.

Slovníky

1. BACHMANNOVÁ, Jarmila – KARLÍK, Petr – NEKULA, Marek – PLESKALOVÁ, Jana. 2002. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
2. *Diccionario Salamanca de la lengua española*. 1996. Madrid: Santillana.
3. DUBSKÝ, Josef. 1993. *Velký španělsko-český slovník: Gran diccionario español-checo*. 2. opravené a rozšířené vydání. Praha: Academia.
4. *Španělsko-český slovník*, Lingea. Dostupné z: <https://slovníky.lingea.cz/spanelsko-cesky>
5. VEDRAL, Jiří. 2009. *Španělsko-český přírodovědný slovník*, 1. vydání. Praha: VJV.

Internetové zdroje

1. Diccionario de la lengua española, *RAE*. [online]. [cit. 2018-07-13] Dostupné z: <http://www.rae.es/obras-academicas/diccionarios/diccionario-de-la-lengua-espanola>
2. Diccionario del español jurídico, *RAE*. [online]. [cit. 2018-03-12] Dostupné z: <http://www.rae.es/obras-academicas/diccionarios/diccionario-del-espanol-juridico>
3. FILIPEC, Josef. 1992. *Naše současná společnost, slovní zásoba a slovníky*, Naše řeč 75, s. 1-11. [online]. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7045>
4. JTP - *Seznam dosud vyšlých překladových slovníků s češtinou* [online]. [cit. 2018-01-09]. Dostupné z: <http://www.jtpunion.org/O-JTP/O-Jednote-tlumocniku-a%C2%A0prekladatelu/Sekce-JTP/Sekce-odborneho-prekladu-a-terminologie/Lexikograficky-koutek-Jiriho-Vedraľa/Seznam-dosud-vyslych-prekladovych-slovníku-s-cesti>
5. KOS, Petr. 2014. *Zvukomalebná pojmenování ptáků v angličtině*. České Budějovice: Časopis pro moderní filologii 96. [online]. [cit. 2018-07-19]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwiejY-H1aPcAhUCPFAKHbB4BTUQFjAAegQIARAC&url=http%3A%2F%2Fcejsh.icm.edu.pl%2Fcejsh%2Felement%2Fbwmeta1.element.desklight-9d22c299-a553-45cc-90b6-17f236c9cf08%2Fc%2Fpetr_kos_74-81.pdf&usg=AOvVaw1ESiADTn7jua3fRrmxhDMW
6. POŠTOLKOVÁ, Běla – MACHAČ, Jaroslav. 1988. *Synchronní česká lexikologie*, Naše řeč 71, číslo 2, s. 83-89. [online]. [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6754>
7. SAN VICENTE, Félix. 1996. *El diccionario bilingüe*. Cuadernos Cervantes 11, s. 80. [online]. [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/53/TH_53_003_231_0.pdf
8. Systematické třídění živočichů, [online]. [cit. 2018-06-22]. Dostupné z: https://web2.mendelu.cz/af_291_projekty/files/10/skripta/index.php?N=3&I=2&J=0&K=0

9. TREQ – *Databáze překladových ekvivalentů*. [online]. [cit. 2018-06-21].
Dostupné z: <http://treq.korpus.cz/>
10. TREQ – *database překladových ekvivalentů*. [online]. [cit. 2018-06-22].
Dostupné z: <http://treq.korpus.cz/#>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A PŘÍLOH

Obrázek č. 1: Enciclopedia ilustrada de los animales – Philip Whitfield, s. 122 - 123

Obrázek č. 2: Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral, část s. 41

Obrázek č. 3: Lexicon 5 – Lingea, dotaz „asno“

Obrázek č. 4: Lexicon 5 – Lingea, dotaz „coto“

Obrázek č. 5: Diccionario Salamanca de la lengua española, část str. 172

Obrázek č. 6: Velký španělsko-český slovník – Josef Dubský a kol., část s. 296

Obrázek č. 7: Treq, dotaz „ballena“ ze španělštiny do češtiny

Tabulka č. 1: Kópus hesel

Tabulka č. 2: Španělsko-český glosář

Graf č. 1: Počet druhů ptáků v jednotlivých slovnících

Příloha č. 1: Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral, s. 8

Příloha č. 2: Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral, s. 10 (část 1)

Příloha č. 3: Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral, s. 10 (část 2)

Příloha č. 4: Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral, s. 10 (část 3)

Příloha č. 5: Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral, s. 10 (část 4)

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Španělsko-český přírodovědný slovník – Jiří Vedral, s. 8

- Remora pediculus**
agarrapalo fíkovka, fíkovník
agateador común moudivláček lužní, šoupálek krátkoprstý
agateador de Australasia ležčík kaštanovobrvý
agateador de las coníferas šoupálek proměnlivý, šoupálek proužkoocasý
agateador de Stoliczka šoupálek rezavoboký
agateador dorsirrojo ležčík kaštanovobrvý
agateador europeo šoupálek dlouhoprstý
agateador filipino brhlovec proužkoprsý, brhlovec pruhovaný
agateador gorgiblanco ležčík bělohrdlý
agateador gorgipardo šoupálek proměnlivý
agateador listado brhlovec pruhovaný
agateador norteño šoupálek dlouhoprstý, šoupálek krátkoprstý
agateador pardo brhlovec proužkoprsý, ležčík hnědý
agateador pinto šoupálek kropenatý
agati sesbánie velkokvětá
agatia de la India zelenopláštník *Agathia lycanaria*

águila dudek chocholatý
águilichichi posed hroznatý
aguijón polozobec toulavý, rohoretká ještěří
águila orel modrý
águila accipitrina harpyje krahujová, orel jestřábí
águila arpía harpyje pralesní
águila áspera siba temná
águila audaz orel klinoocasý
águila azor blanca orel ozdobený
águila azor galana orel zdobený
águila azor chica orel černobílý
águila azor montañés orel nepálský
águila barbuda orlosup bradatý
águila bateleur orel kejklíř
águila belicosa orel bojovný
águila blanca káně plástiková, orel mořský
águila blanca marina orel bělohlavý
águila blanquinegra orel černobílý
águila cabeza blanca orel bělohlavý
águila cafre orel damani, orel kaferský
águila calva orel bělohlavý
águila calzada orel jestřábí, orel nejmenší
águila calzada australiana orel malý
águila caracolera luněk bažinný
águila colorada káně černokrká
águila copetona negra káně černokrká, káně savanová, orel černý
águila copetona real orel ozdobený, orel ozdobný, orlovec říční
águila coronada harpyjovec korunkatý, orel černý, orel korunkatý, orlokáně korunkatá
águila crestada harpyje krahujová

águila coronada harpyjovec korunkatý	
černý, orel korunkatý, orlokáně korunkatá	á
águila crestada harpyje krahujová	á
águila crestada de Guayana harpyje krahujová	á
águila crestada negra orel černý	á
águila crestilarga orel chocholatý	á
águila crestuda harpyje krahujová	á
águila crestuda negra orel černý	á
águila crestuda real orel ozdobený, orel ozdobný	á
águila culebrera orlík krátkoprstý	á
águila culebrera cenicienta orlík hnědý	á
águila culebrera del Congo orlík jestřábovitý	á
águila culebrera del Sudán orlík savanový	á
águila culebrera europea orlík krátkoprstý	á
águila culebrera chila jestřáb hadi	á
águila de asa redonda káně lesní	á
águila de Azara harpyjovec korunkatý, orlokáně korunkatá	á
águila de Bonelli orel jestřábí	á
águila de cabeza blanca orel bělohlavý	á
águila de cola corta orlík kejklíř	á
águila de cola puntiaguda orel klínoocasý	á
águila de copete orel jihoamerický	á
águila de las estepas orel okrový, orel stepní, orel stepní západosibiřský	á
águila de las serpientes orlík madagaskarský	á
águila de mar siba deskozubá, siba kalifornská	á
águila de montaña orel andský	á
águila de penacho orel chocholatý	á
águila de Verreaux orel damaní	á
águila de Wahlberg orel Wahlbergův	á
águila del plata káně orlí	á
águila elegante orel ozdobený	á
águila enana orel mořský, orel nejmenší	á

- águila escudada** káně orlí
águila esteparia orel stepní
águila chillona orel křiklavý
águila chillona mayor orel volavý
águila churuquera harpyje pralesní
águila imperial orel Adalbertův, orel králov-
ský
águila imperial ibérica orel Adalbertův, orel
iberský, orel královský iberský, orel králov-
ský španělský
águila imperial oriental orel královský
águila liliadora orel bojovný
águila manchada orel křiklavý
águila marcial orel bojovný, orel černobílý
águila marina orel mořský, orlovec říční, siba
deskozubá
águila marina grande orel bělohlavý, orel
mořský
águila milana orel indomalajský
águila moluqueña orel hnědý
águila monera harpyje krahujová
águila mónera harpyje krahujová
águila monera harpyjovec korunkatý, orel ko-
runkatý, orel opičí
águila mora káně orlí, orel černobílý, orel
modrý
águila morena harpyje krahujová
águila moteada orel volavý
águila negra káně Harrisova, káně velká, orel
indomalajský
águila negra africana orel damaní
águila negra y castaña orel jihoamerický
águila nipalense orel stepní
águila penachuda orel ozdobný
águila perdicera orel jestřábi
águila perdicera dubia orel skvrnitý
águila pescadora čimango faklandský, orlo-
vec říční
águila pescadora índica orel šedohlavý
águila pescadora orel šedohlavý

vec říční

- águila pescadora índica** orel šedohlavý
águila pescadora vocinglera orel jasnohlasý
águila picuda siba dlouhorypá
águila pitecófaga orel opičí
águila poma harpyjovec černý, orel andský,
orel jihoamerický
águila pomerana orel křiklavý
águila rapaz orel okrový, orel stepní
águila ratera káně lesní
águila ratonera calzada káně rousná
águila ratonera común káně lesní
águila ratonera de Hawaii káně havajská
águila ratonera moro káně bělochvostá
águila real káně orlí, orel okrový, orel skalní
águila serpentaria orlík krátkoprstý
águila solitaria harpyjovec černý, orel ozdob-
ný, orlokáně samotářská
águila tirana orel černý
águila viuda káně plástíková, orel černobílý
águila volatinera orel kejklíř, orlík kejklíř
águilas jestřáboviti
aguileña orlíček alpský, orlíček kanadský,
orlíček obecný, orlíček zelenokvětý
aguililla poštolka pestrá
aguililla ala ancha káně západní
aguililla ártica káně rousná
aguililla aura káně černá
aguililla australiana orel malý
aguililla blanca káňovec bílý
aguililla braquiura káně krátkoocasá
aguililla calzada orel nejmenší
aguililla caminera káně Gmelinova, káně
krahujová
aguililla canela káně černokrká
aguililla cola blanca káně běloocasá
aguililla cola corta káně krátkoocasá
aguililla cola roja káně rudoocasá
aguililla coliblanca káně pestrá
aguililla colirroja káně rudoocasá
aguililla colirrufa káně rudochvostá
aguililla de laguna moták pochop